

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2025 30 stp
Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning

Nasjonalparkkommune-statusen: hvordan den følges opp og tas i bruk av kommunene

"The National Park Municipality status: in what way it
is followed up and utilized by the municipalities"

Line Henriette Benjaminsen
Naturbasert reiseliv og besøksforvaltning

Bilde tatt fra en av Norges mest populære nasjonalparker, Jotunheimen. Foto: Line H. Benjaminsen

Forord

Masteroppgaven er skrevet som en avslutning på studiet Naturbasert reiseliv og besøksforvaltning ved Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning, på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Året startet med stort pågangsmot. Jeg så med optimisme på det å kombinere jobb i en 100% stilling som samfunnsplanlegger i en kommune, samtidig med masteroppgaveskriving. Det viste seg å være ganske utfordrende. Heldigvis har jeg hatt en støttende samboer, som har motivert og heiet på meg. Han har lagt til rette for at jeg har kunnet fokusere på studiene. Uten han hadde det dette halvåret blitt veldig vanskelig. Tusen takk, Kristian!

Med arbeidserfaring fra kommunal forvaltning og destinasjonsselskap har jeg sett reiselivet og besøksforvaltning fra flere sider. Har utviklet en større interesse for nasjonalparker og forvaltningen av disse. På sikt er dette et område jeg ønsker å arbeide med. Derfor valgte jeg oppgavetema som omhandlet nasjonalparker. Jo mer jeg har dykket ned i materien, jo større har interessen blitt for å utforske dette feltet videre.

Jeg vil takke min hovedveileder Stian Stensland og min biveileder Knut Bjørn Stokke. De har hatt stor tålmodighet og stilt opp på veiledningsmøter hver gang jeg har hatt behov for det. Som dyktige fagpersoner har de bidratt med kunnskap til oppgavearbeidet. Med sine gode innspill og råd underveis, har de hjulpet til med å holde motivasjonen oppe.

Sammendrag

Historisk har det vært en motstand knyttet til opprettelsen av nasjonalparker og andre større verneområder i Norge på grunn av motsetninger mellom vern og lokal utvikling. Med «Fjellteksten» i 2003 ble det åpnet for økt verdiskaping i og rundt verneområder. Dette la grunnlaget for ordningen med nasjonalparkkommuner, som ble etablert for å styrke lokal identitet og bærekraftig utvikling. Kommunene forplikter seg til å integrere statusen i planverk og tiltak, men det er lite kunnskap om hvordan dette faktisk følges opp. Denne masteroppgaven undersøker derfor hvordan statusen som nasjonalparkkommune praktiseres, og hvilken betydning den har for lokal utvikling og bred verdiskaping.

Det teoretiske rammeverket tar for seg forholdet mellom vern og lokalsamfunn, besøksforvaltning, bred verdiskaping og kommunal planlegging. Metodisk er det benyttet en dokumentanalyse av statusrapporter fra nasjonalparkkommuner, samt kommuneplaner og annen kommunikasjon.

Resultatene viser at mange kommuner har forankret statusen i planverket, men at graden av konkret oppfølging varierer. Det er stor variasjon i hvordan kommunene bruker statusen i kommunikasjon og tiltak, og i hvilken grad den bidrar til bred verdiskaping. Ressursmangel, kapasitetsutfordringer og manglende samhandling mellom kommunal planlegging og verneområdeforvaltning fremstår som sentrale barrierer. Samtidig er det flere eksempler på kommuner som har lyktes med å bruke statusen strategisk for å styrke lokal identitet, reiseliv og samfunnsutvikling.

Nasjonalparkkommune-statusen har et betydelig potensial for å bidra til bærekraftig lokal utvikling, men dette krever målrettet innsats, bedre koordinering og økte ressurser.

Abstract

Historically, there has been resistance to the establishment of national parks and other large, protected areas in Norway, due to tensions between conservation and local development. However, with the introduction of “Fjellteksten” in 2003, opportunities for increased value creation in and around protected areas were opened. This laid the foundation for the *National Park Municipality* status, established to strengthen local identity and promote sustainable development. Municipalities commit to integrating this status into their planning and initiatives, but there is limited knowledge about how this is actually followed up. This thesis therefore investigates how the National Park Municipality status is practiced and what significance it has for local development and broad value creation.

The theoretical framework addresses the relationship between conservation and local communities, visitor management, broad value creation, and municipal planning.

Methodologically, the study is based on a document analysis of status reports from national park municipalities, as well as municipal master plans and other communication materials.

The findings show that many municipalities have anchored the status in their planning documents, but the degree of concrete follow-up varies. There is significant variation in how municipalities use the status in communication and initiatives, and in how much it contributes to broad value creation. Lack of resources, capacity challenges, and insufficient coordination between municipal planning and protected area management emerge as key barriers. At the same time, there are several examples of municipalities that have successfully used the status strategically to strengthen local identity, tourism, and community development.

The National Park Municipality status holds significant potential to contribute to sustainable local development, but realizing this potential requires targeted efforts, improved coordination, and increased resources.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1. Innledning	7
2.0 Bakgrunn	10
2.1 Norges nasjonalparkkommuner	10
2.2 Foreningen Norges nasjonalparkkommuner (NPKL)	11
3.0 Teori	12
3.1 Forholdet mellom vern og lokalsamfunn	12
3.2. Nasjonalparker og besøksforvaltning	13
3.3 Bred verdiskaping	14
3.4 Kommunal planlegging og verneområdeforvaltning	15
3.5. Det kommunale plansystemet.....	16
4.0 Metode	19
4.1 Metodisk tilnærming.....	19
4.2 Datainnsamling.....	20
4.3 Analyse	21
4.4 Kvalitetssikring.....	25
4.5 Etske betraktninger.....	25
4.6 Bruk av kunstig intelligens (KI).....	25
4.7 Metodediskusjon.....	26
5.0 Resultater	28
5.1 Omtale av nasjonalparkkommune i kommuneplaner	28
5.2. Bruken av nasjonalparkkommune i kommunens kommunikasjon og tiltak	30
5.2.1 Tilrettelegging for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud	31
5.2.2 Tilgjengeliggjøring av informasjon om kommunens tilbud i randsonen til nasjonalparken(e).....	33
5.3. Grad av bred verdiskaping fra statusen som nasjonalparkkommune	35
5.3.1 Årsaker til at statusen som nasjonalparkkommune <i>har</i> bidratt til økt bred verdiskaping i kommunen	36
5.3.2 Årsaker til at statusen som nasjonalparkkommune <i>ikke</i> har bidratt til økt bred verdiskaping i kommunen.....	37

6.0 Diskusjon	39
6.1 Nasjonalparkkommune-statusen i kommuneplaner	39
6.2 Nasjonalparkkommune-statusen i kommunens kommunikasjon og tiltak	42
6.3. Grad av bred verdiskaping fra statusen som nasjonalparkkommune	45
7. Konklusjon	49
8. Videre forskning	50
Referanser	51
Vedlegg	57

1. Innledning

Globalt sett er nasjonalparkene ofte «juvelen» i et lands natur, som må tas vare på.

Amerikanske Yellowstone var i 1872 den første nasjonalparken som ble opprettet. Verdien og visjonen var «*For the benefit and enjoyment of the people*». Den første nasjonalparken som ble opprettet i Norge var Rondane i 1962.

Lenge var det mest fokus på vern for nasjonalparkene i Norge, med en langvarig interessemotsetning mellom lokalt selvstyre og nasjonale verneinteresser, med betydelig lokal skepsis til vernet. Det handlet gjerne om følelsen av tapt makt og lokalt selvstyre. Muligheten for å drive tradisjonell næringsutøvelse, som landbruk, skogbruk og jakt ble innskrenket flere steder (Skjeggedal et. al, 2020). Lokale aktører ser ofte på løsninger som kombinerer menneskelig bruk og vern, der fjellet regnes som en ressurs for økonomisk aktivitet, og menneskene som en del av naturen. Men miljøforvaltningsmyndighetene har ofte som mål å bevare økosystemer i mest mulig urørt tilstand (Overvåg et. al, 2015).

Under Bondeviks regjering i 2003 ble den såkalte *Fjellteksten* presentert, som handlet om økt turistmessig bruk av verneområdene:

«Regjeringen vil åpne for økt verdiskaping i fjellbygdene ved å legge til rette for økt aktivitet innenfor og rundt en del av nasjonalparkene» (St.prp. nr. 65, 2002-2003).

Dette førte til mindre motstand mot vernet, og det ble etablert flere nye nasjonalparker i årene som fulgte. Fjellteksten åpnet opp for miljøvennlig næringsutvikling knyttet til nasjonalparkene, med blant annet besøksstrategier for verneområdene. Det ble større søkelys på dialog, lokal innflytelse, involvering av lokal kunnskap og erfaring (Skjeggedal et. al, 2020). Før 2003 var det 24 nasjonalparker i Norge, og i dag er antallet 48, med de fleste i høyfjellsområder.

Ordningen med *Nasjonalparkkommuner* og *Nasjonalparklandsbyer* ble etablert i 2008. Denne statusen tildeles kommuner og tettsteder fra Miljødirektoratet, etter et sett av kriterier. Hensikten er å fremme bærekraftig utvikling, styrke den lokale identiteten og stoltheten, og stimulere til økt verdiskaping i disse områdene (Klima- og miljødepartementet, 2019).

I dag finnes det totalt 48 godkjente nasjonalparkkommuner. De må ha områder innenfor kommunegrensen som er vernet som nasjonalpark. Kommunene har et ansvar for å legge til

rette for besøkende som ønsker å oppleve nasjonalparkene og de omkringliggende naturområdene, samtidig som naturverdiene og verneformålene ivaretas (Miljødirektoratet, u.å-a). Statusen skal innlemmes i kommunale planer, strategier, kommunikasjon og tiltak. Målet er blant annet å stimulere til økt lokal bred verdiskaping (NOU 2023: 10, s. 82). Kjernen i bred verdiskaping handler om hvordan økonomisk, kulturell, sosial og økologisk verdiskaping henger sammen. For å legge til rette for verdiskaping basert på naturens mangfold, kreves en omfattende og helhetlig tilnærming (Klima- og miljødepartementet, 2019).

Merkevaren *Norges nasjonalparker*, der besøksforvaltning er en del av dette, ble lansert av Miljødirektoratet i 2014. Verneområdeforvalterne fikk oppgaven om å lage besøksstrategier (NOU 2023: 10, s. 73). Besøksstrategier er planer for hvordan besøk i et verneområde skal forvaltes. Verneverdiene skal hensyntas, det skal legges til rette for gjestene i nasjonalparken og sikres verdiskaping lokalt (Miljødirektoratet, 2015). Men økt ferdsel og aktivitet inn i verneområdene kan på kompromiss med verneverdiene. Mangelfull regulering og svak forvaltning av turismen kan ha alvorlige konsekvenser for natur og kultur, inkludert tap av biologisk mangfold, ødeleggelse av leveområder, forstyrrelser i økosystemer, økt forurensning og svekkelse av lokal kulturarv (Mandić et. al, u.å.). Trolig vil verneområdene bli mer attraktive og tiltrekke seg mer aktivitet fremover. Da er det sentralt å ha en god samordning mellom kommunene utenfor vernegrensene, og nasjonalparkforvaltningen innenfor (Lundberg et. al, 2021, s. 228).

Besøksforvaltning og stedsutvikling i distriktene er ikke bare viktig i en reiselivssammenheng, men også for næringsplanlegging, kultur og innen arealplanlegging. Det krever at kommunene samarbeider med lokalsamfunn og andre myndigheter, slik at de kan håndtere presset fra reiselivet og ivareta innbyggernes behov (Bogason et. al, 2025, s. 88-93). Lokalbefolkningen har lettere for å akseptere at et område vernes, dersom de opplever at vernet også kan gi økonomiske fordeler (Thapa et. al, 2022). Reiseliv kan bidra positivt til både naturbevaring og samfunnsutvikling. Derfor må lokalbefolkningen bli involvert i planlegging, utvikling og forvaltning av reiselivet i verneområder (Leung et. al, 2018). Bærekraftig reiseliv spiller en sentral rolle i å fremme bevaring av biologisk mangfold og styrke lokalsamfunns evne til å håndtere endringer. Gjennom ansvarlig forvaltning kan reiseliv skape økonomiske fordeler, fremme miljøansvar og gjøre lokalsamfunn mer robuste (Mandić et. al, u.å.).

Nasjonalparkkommunene-statusen skal bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling for kommunene, samtidig som de tar vare på natur- og verneverdiene. Det finnes lite kunnskap om hvordan nasjonalparkkommune-statusen følges opp i kommunene, og hva som eventuelt hindrer dem i å gjøre det. For å belyse dette nærmere, har jeg valgt ut følgende hovedproblemstilling:

På hvilken måte følges ordningen Norges nasjonalparkkommuner opp i kommunene?

For å tydeligere kunne svare på dette, har jeg delt hovedproblemstillingen inn i tre underproblemstillinger:

1. I hvilken grad blir ordningen integrert i kommuneplanenes samfunns- og arealdel, og eventuelt områdereguleringsplaner?
2. På hvilken måte brukes nasjonalparken i kommunens kommunikasjon og konkrete tiltak, herunder fysisk og digital informasjon, fysiske tilrettelegginger og aktiviteter?
3. Hvordan bidrar statusen som nasjonalparkkommune til bred verdiskaping for kommunene?

2.0 Bakgrunn

2.1 Norges nasjonalparkkommuner

I kriterier for nasjonalparkkommuner for å være aktører under merkevaren Norges nasjonalparker (Norges nasjonalparkkommuner [NPKL], 2017, s. 1), står det at merkevaren skal bidra til økt besøk på en bærekraftig måte. Fokusområdene for merkevaren er verdiskaping, besøksforvaltning og vern. Videre står det at nasjonalparkkommunene er forpliktet til å støtte opp under nasjonalparkens verneverdier og kvaliteter, samtidig som de skal tilrettelegge for lokal verdiskaping og bidra til implementeringen av merkevaren «Norges nasjonalparker». Som aktører i merkeordningen har kommunene et ansvar for å fremme en bærekraftig, lokal utvikling og verdiskaping.

I 2007 sendte Direktoratet for naturforvaltning (2007) ut invitasjon til 85 kommuner om å søke status som nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby. 49 kommuner søkte om status. 24 av disse ble tildelt status som nasjonalparkkommune, og 5 steder ble nasjonalparklandsbyer i 2008 (Direktoratet for naturforvaltning, 2008). De første årene dreide kriteriene seg i stor grad om det var nasjonalparkareal innenfor kommunegrensen. Kriteriene for å være nasjonalparklandsby var noe større, blant annet om å fungere som servicesenter til nasjonalparken og at det skulle være en stedsutviklingsplan for stedet.

I 2017 kom det nye kriterier (NPKL, 2017, s. 2-3). Disse var delt inn i tre hovedkriterier, med flere indikatorer. Dette var kriteriene:

- **Kommuneplan:** Nasjonalparkkommunen skal forankre sin status som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker i sitt planverk.
- **Kundereisen:** Nasjonalparkkommunen skal som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker være med å innfri merkevarens målsetting om mer besøk, økt verdiskaping og bedre vern.
- **Kompetanse:** Økt kompetanse skal sikre god lokal kunnskap om nasjonalparkkommunen, verneområdene og god service til gjestene.

I tillegg skulle nasjonalparkkommunene gå gjennom status relatert til kriteriene en gang hvert fjerde år, når kommuneplanen skulle rulleres. Denne statusen skulle sendes til NPKL.

Reviderte kriterier kom i 2022. Disse har samme hovedkriterier, men en av forskjellene nå er at nasjonalparkkommunene skal gjennomgå status for kriteriene en gang pr. kommunestyreperiode. Statusrapporten skal sendes Miljødirektoratet i løpet av det siste året i kommunestyreperioden (Miljødirektoratet, 2022).

2.2 Foreningen Norges nasjonalparkkommuner (NPKL)

Norges nasjonalparkkommuner (NPKL) er en interesseorganisasjon som ble etablert for kommuner med nasjonalparkstatus i 2015. Hovedmålet deres er «*Bidra til at Norges nasjonalparkkommuner skaper verdier for lokalsamfunn og næringsliv med utgangspunkt i nasjonalparkene*» (Norges nasjonalparkkommuner, 2021, s. 3-4). De jobber for å bygge kompetanse hos nasjonalparkkommunene, og de skal være et bindeledd mellom kommunene, offentlige myndigheter og andre aktører (Norges nasjonalparkkommuner, u.å).

3.0 Teori

3.1 Forholdet mellom vern og lokalsamfunn

Thapa et. al (2022, s. 634-637) gjorde en metaanalyse på naturbasert reiseliv i verneområder, og hvilken innvirkning det har hatt på lokalbefolkningen. Generelt fant de flere fordeler enn ulemper. Arbeidsplasser og inntekter fra naturbasert reiseliv var det som ble trukket frem som fordeler. Ulemper var knyttet til konflikter, prisinflasjon eller tap av tradisjonell livsstil og bruk. Det har blitt en større erkjennelse av det ikke kun er økologiske og miljømessige utfordringer knyttet til verneområdeforvaltning, men også sosioøkonomiske.

Podawca & Pawłat-Zawrzykraj (2018) skriver om at vern ofte oppleves som en begrensning og et hinder blant lokalbefolkningen. Da kan reiseliv fungere som en erstatning for andre muligheter og gevinster man kunne fått av arealet, dersom det ikke var underlagt vern. Det forventes at en nasjonalpark skal bidra til verdiskaping i lokalsamfunnet, og ikke bare være et vernet naturområde. Når et areal underlegges vern, vil dette begrense muligheten for økonomiske aktiviteter i området. Da handler det om å finne en balanse mellom vern og utvikling. Ofte ligger nasjonalparker i distriktskommuner, med negativ befolkningsutvikling og liten grad av næringsutvikling. Dette gjør at også samfunnsøkonomiske følger må vurderes ved vern, for å imøtekomme bekymringene fra lokalsamfunnene (D'Alberto, 2022, s. 129).

Zawilińska & Mika (2013) gjorde en undersøkelse som tok for seg nasjonalparker i Polen og lokal utvikling, sett fra et kommuneperspektiv. Her fant de at nasjonalparkene hadde en positiv økonomisk påvirkning på lokalsamfunnet, både gjennom sysselsetting og reiselivsutvikling. Mange trakk frem som positivt at nasjonalparken bidro til økt kunnskap om naturen og miljøet. Men vernet bidro også som et hinder for utvikling av landbruk og fiske.

Områder med nasjonalparker ligger ofte i rurale strøk og distriktsområder. Her kan reiseliv bidra til å skape arbeidsplasser og lokal verdiskaping. Kvaliteter og opplevelser i verneområder tiltrekker seg besøkende, og kan gi grunnlag for reiselivsutvikling. Men i Zawilińska & Mika (2013, s. 50) sin undersøkelse kom det frem at fordelene fra reiselivsutvikling ikke nødvendigvis veide opp for de økonomiske tapene som følge av vernerestriksjonene og potensielle inntektsbringende aktiviteter.

3.2. Nasjonalparker og besøksforvaltning

Politisk valgte representanter fra kommuner og fylkeskommuner utgjør styrene som har myndighet for nasjonalparker og andre større verneområder (Miljødirektoratet, u.å.-b). I dag er det forvaltningsmyndighetene som har ansvaret for å jobbe med besøksforvaltning i verneområdene, og på den måten legge til rette for verdiskaping i lokalsamfunnene.

Aktiviteter og tilrettelegging i randsonene/innfallsportene til nasjonalparkene bidrar ofte til at folk søker inn i verneområdene (NOU 2023: 10, s. 73). Det betyr at verneområdeforvaltere må samhandle med et bredt utvalg av aktører, som offentlige myndigheter, foreninger og andre interessenter. Stokke (2017) peker på at kommunene i større grad burde tas med inn i utarbeidelsen av besøksstrategier for verneområdene og dens randsoner. Koblingen må også skje motsatt vei. Verneområdeforvaltningen må involveres i arbeidet med besøksforvaltning i kommunene, og se den i sammenheng med verneområdets besøksstrategi (Stokke et al., 2025).

Lunden & Varnajot (2024) viser til noen paradokser knyttet til reiseliv i verneområder med Finland som caseområde, som kan sammenlignes med resten av Norden. Dersom man bygger ut infrastrukturen og gjør tilretteleggingstiltak i verneområder, kan dette løse et problem her og nå. Men i lengden kan det føre til mer turisme, og føre til problemer med å opprettholde et bærekraftig reiseliv. Forvaltnings- og reguleringstiltak for å hindre stor ferdsel til verneområder kan være en løsning, men samtidig strider dette mot den nordiske tankegangen om fri tilgang til naturen (allemannsretten).

Reisemålsutvalget (NOU 2023: 10, s. 90) anbefaler at dagens samfunnsplanlegging i større grad må omfatte besøksforvaltning. Det bør gjelde både i de vernende områdene og for destinasjonen som helhet. Om det blir etablert en reisemålsledelse for et område, så burde midler og kunnskap fra dette brukes også tilfalle forvaltningen av besøk i verneområder. Besøksforvaltning ikke er en lovpålagt oppgave. Men for en reiselivskommune som forvalter besøket på en god måte, kan det komme samfunnet til gode. Det krever en prioritering av ressurser, både i form av tid og personell. En god forvaltning av viktige kultur- og naturverdier, vil skape verdi også for lokalsamfunnet.

3.3 Bred verdiskaping

Nasjonalparkkommunene skal legge til rette for å utvikle bred verdiskaping lokalt (Miljødirektoratet, 2022, s. 2).

‘Bred verdiskaping’ er et begrep utviklet gjennom to nasjonale verdiskapingsprogrammer. Det ene er «Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet 2006-2010», ledet av Riksantikvaren, og det andre er «Naturarven som verdiskaper 2009-2014», ledet av Miljødirektoratet. (Haukeland & Brandtzæg, 2019).

Det dreier seg om sosial, miljømessig og sosial bærekraft, og om å balansere disse dimensjonene. Alle dimensjonene skal virke sammen, og bred verdiskaping rommer betydelig mer enn bare det økonomiske aspektet, som vi ofte tenker på når en hører «verdiskaping». Man kan si at bred verdiskaping handler om å styrke verdiskapingen til hver enkelt dimensjon, gjennom for eksempel utvikling i et lokalsamfunn. Et sentralt utgangspunkt i arbeidet med bred verdiskaping er å forstå natur- og kulturarven som en strategisk ressurs med betydelig potensial for både næringsmessig utvikling og samfunnsmessig styrking. Dette innebærer en utvidet tilnærming der natur- og kulturarven ikke utelukkende betraktes som objekter for vern, men som aktive og integrerte elementer i utviklingen av steders identitet, attraktivitet og langsiktig, bærekraftig utvikling (Kobro et al., 2013, s. 29). Det gir et samfunnspotensiale for å utvikle seg og skape verdier, både miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk. Brandtzæg & Haukeland (2014, s. 85) viser til viktigheten av solid forankring i kommunal og regional forvaltning, dersom natur- og kulturarven skal danne grunnlaget for bred verdiskaping for nærings- og samfunnsutvikling.

I 1987 ble begrepet ‘bærekraftig utvikling’ lansert og definert av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (også kalt Brundtlandkommisjonen):

«En bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstillende sine behov»
(Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987)

For å lykkes med bærekraftig utvikling og bred verdiskaping, peker Brandtzæg & Haukeland (2014, s. 117) på at de ansvarlige for utvikling og bevaring må samarbeide. Det krever både tid og ressurser, og involvering fra flere parter og interessenter.

3.4 Kommunal planlegging og verneområdeforvaltning

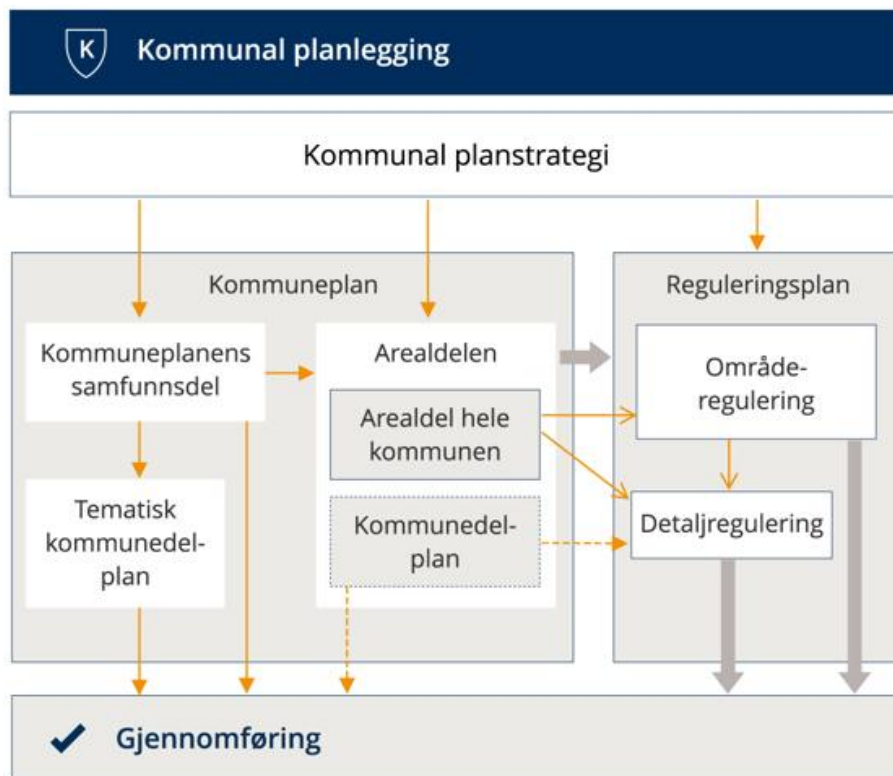
Lundberg et. al (2021) gjorde en evaluering av forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder i Norge. Nasjonalparkstyrene skal opprette rådgivende utvalg, som består av ulike interessenter og organisasjoner. Evalueringen viste at graden av hvor mye disse utvalgene blir involvert varierer, og det er heller ingen tydelig rolleavklaring knyttet til hvordan de skal bidra inn:

Det er få styrer som har tilrettelagt for at de rådgivende utvalgene skal kunne bli en felles, faglig arena for kunnskapsoppbygging. Dette resulteres ofte interessemarkering, fremfor koordinering (Lundberg et. al, 2021, s. 212).

Evalueringen til Lundberg et. al (2021, s. 228) viser også at samhandlingen mellom kommunene og verneforvaltningen bør forsterkes. Ofte henger ikke det som skjer i verneområdene sammen med det som skjer utenfor vernegrensene, i randsonene. Det er planer for besøksforvaltning i verneområdene, mens kommunene har sine egne planer. I kriterier for å være en nasjonalparkkommune, skal statusen følges opp i kommunale planer.

Stokstad et. al (2020, s. 40) mener at det er en for dårlig sammenheng mellom arealformålene i plan- og bygningsloven og naturmangfoldlovens vernekategorier. De åpner opp for et eget formål, «vern etter naturmangfoldloven», som kommer inn i både kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner. Hensynssoner i plansystemet er ofte kun retningslinjer og ikke bindende bestemmelser. Det samfunnsmessige perspektivet blir ofte prioritert over for eksempel villreinen i kommunal planlegging. Regionale planer har ikke juridisk bindende planbestemmelser. For at regionale villreinplaner, som ivaretar villreinen skal ha verdi, må de følges opp av lokale planmyndigheter. Hongslo & Lundberg (2021, s. 264) viser til at balansen mellom utvikling og vern er utfordrende når kommunene har ansvar for arealforvaltningen. Kommunene er nøkkelen for å oppnå nasjonale miljømål, men de ofte har interesser og behov som strider mot disse målene.

3.5. Det kommunale plansystemet

Figur 1 Oversikt som viser hvordan kommuneplanene hører sammen (Regjeringen, 2023)

Figur 1 viser hvordan det kommunale plansystemet henger sammen. Kommuneplanen består av en areal- og en samfunnsdel. Kommuneplanens samfunnsdel (KPS) er en overordnet, strategisk plan. Målsettinger og strategier fastsatt i samfunnsdelen skal danne det overordnede grunnlaget for planer innenfor de ulike sektorområdene. Kommuneplanens arealdel (KPA) sier hvor det skal legges til rette for utbyggingsformål, og den styrer arealbruken i kommunen. Reguleringsplaner er detaljerte planer for bestemte områder i en kommune. Områdereguleringer er reguleringsplaner for et større område (Regjeringen, 2024). Både private og det offentlige kan utarbeide reguleringsplaner. Planene saksbehandles administrativt i kommunen, og vedtas av kommunestyret.

Hvert fjerde år kommer regjeringen (Regjeringen, 2024) med et forventningsdokument til kommuner og fylkeskommuner. Her peker de på hva som er viktig å prioritere i planleggingen de neste årene. I tillegg finnes det flere statlige planretningslinjer. Kommunene er planmyndighet og forvalter i stor grad arealene i sin kommune. Men de berørte myndighetene

har mulighet til å fremme innsigelse, dersom planer strider mot regionale og nasjonale mål eller interesser.

Nasjonalparkkommunene skal i kommuneplanen redegjøre for hvilken rolle og forpliktelser de har for å være under merkevaren Norges nasjonalparker. Kommunens målsettinger og strategiske prioriteringer som nasjonalparkkommune skal forankres i KPS. KPA skal vise hvordan kommunen ivaretar verneområdene og deres verdier, blant annet gjennom bruk av arealformål og hensynssoner. Kommuneplanen skal synliggjøre nasjonalparkens rolle som en viktig attraksjon og et satsingsområde, og samtidig støtte opp under besøksstrategien for både nasjonalparken og andre verneområder i kommunen (Miljødirektoratet, 2022).

Kommuneloven av 1992 endret måten kommunene ble organisert. Kommunene fikk større handlingsrom til å selv velge sin organiseringsmodell, og bli styrt av staten i mindre grad. Loven la opp til større grad av effektivisering (Ot.prp. nr. 42 (1991-1992)). Plathe & Hernes (2015, s. 32) så på utfordringer ved effektivisering av kommunal planlegging, og blant annet hva som påvirket gjennomføring av en plan. Det kan handle om hvor tydelig ansvaret for å følge opp planer etter vedtak er presisert. At det er budsjettert med midler til å realisere planene er sentralt. Graden av engasjementet og politisk prioritering er også viktig. Videre viser de til at plansystemene må tåle endringer i administrasjonen, og understreker:

«Det bør ikke utvikles plansystemer i enkeltkommuner som er designet ut fra en gitt ledelsesfilosofi eller andre særtrekk som gjør kommunen særlig sårbar dersom nøkkelpersonell slutter» (Plathe & Hernes, 2015, s. 57).

Det betyr at uavhengig av hvem som kommunedirektør eller har plansvar i kommunen, så må det ligge noen prinsipper til grunn for hvordan planene blir utformet. I undersøkelser gjort av Brobakk og Gjefsen (2021, s. 52) kom det frem forslag om å færre tema- og delplaner, og heller legger flere temaer til kommuneplanens samfunnsdel - som er en overordnet plan.

Solbakken & Skavhaug (2023) undersøkte hvordan man kan bedre kontinuiteten i samfunnsplanleggingen, sett i lys av kompetanse- og kapasitetsutfordringer i distriktskommuner. De fant at det er viktig at både den politiske og administrative ledelsen har eierskap til arbeidet med planer. Ledelsen kan trekke i trådene, og sørge for engasjement og samhandling innad i kommunen, og med andre relevante aktører utenfor (Solbakken & Skavhaug, 2023, s. 10).

I Distriktsmeldingen (Meld. St. 27, 2022-2023, s. 10) vises det til at mange, både offentlige og private bedrifter i distriktskommuner, har utfordringer med å få tak i arbeidskraft til å fylle stillinger. Genereliskommuneutvalget (NOU 2023: 9, s. 150) skriver om utfordringer knyttet til mangelen på kapasitet og kompetanse i kommunene. Det gjelder særlig for de mindre utkant- og distriktskommunene. Da kan det være vanskelig å rekruttere og beholde kompetente personer, og i tillegg er det ofte små eller ingen fagmiljøer. Dette kan gjøre det vanskelig å prioritere arbeid med utviklingsprosjekter og samfunnsplanlegging, som for eksempel tiltak knyttet til nasjonalparkkommune-statusen.

4.0 Metode

Dette kapitlet tar for seg valget av metode, og beskrivelse av hvordan jeg har gått frem. Hovedformålet med oppgaven er å undersøke hvordan nasjonalparkkommuner forholder seg til sin status, og hvilken betydning denne statusen har for lokal utvikling og bred verdiskaping. For å finne svaret på dette, er det brukt en dokumentanalyse som forskningsmetode. Her har jeg både analysert statusrapporter fra kommunene selv, samt et utvalg av kommunale planer og annet materiell.

4.1 Metodisk tilnærming

For denne oppgaven har jeg valgt en kvalitativ metodisk tilnærming, gjennom en dokumentanalyse. Formålet har vært å undersøke hvordan norske nasjonalparkkommuner forholder seg til sin status, hvilke strategier og tiltak som benyttes for å integrere denne rollen i kommunal planlegging, kommunikasjon og bred verdiskaping.

Dokumentanalysen er gjennomført med utgangspunkt i tre underproblemstillinger, og bygger på et bredt datagrunnlag bestående av statusrapporter fra nasjonalparkkommunene, kommuneplaner (både arealdel og samfunnsdel), samt annen kommunikasjon, informasjonsmateriale og tilgjengelige plandokumenter. Dette har gjort det mulig å sammenligne hvordan kommunene omtaler og operasjonaliserer sin rolle som nasjonalparkkommune, både i formelle planer og i praktisk tilrettelegging.

Dokumentene er gjennomgått der jeg har sett etter mønstre, likheter og forskjeller knyttet til tre hovedtemaer, som er underproblemstillingene for oppgaven:

1. I hvilken grad blir ordningen integrert i kommuneplanenes samfunns- og arealdel, og eventuelt områdereguleringsplaner?
2. På hvilken måte brukes nasjonalparken i kommunens kommunikasjon og konkrete tiltak, herunder fysisk og digital informasjon, fysiske tilrettelegginger og aktiviteter?
3. Hvordan bidrar statusen som nasjonalparkkommune til bred verdiskaping for kommunene?

Når man kombinerer innholdet i statusrapportene og plandokumentene fra kommunene, gir det muligheten til å analysere, sammenligne og få en bredere innsikt. Det gir mer forståelse i hvordan statusen som nasjonalparkkommune forstås og praktiseres på de ulike stedene.

Asdal & Reinertsen (2020, s. 146) skriver om dokumenter som sentrale styringsverktøy innenfor politikk og forvaltning, og de spiller en sentral rolle i ulike prosesser og måter å styre på. Dette er noe jeg har hatt med meg gjennom analysen. Et dokument har en funksjon, og det er en årsak til at et dokument produseres. Men retningen videre for et dokument og hvilken funksjon det har varierer. Jeg ønsket å dykke ned i kommunene sine statusrapporter og analysere disse, for å se hvordan disse kan brukes som et viktig verktøy for utviklingen merkeordningen Norges nasjonalparkkommuner.

Man kan se på dokumentanalyse som et feltarbeid:

«Det handler om å gjøre *feltarbeid i dokumenter*. Det kan høres litt kryptisk ut, men innebærer altså analytisk sett å anse dokumentene som et felt du kan utforske. Her går du dypt inn i selve dokumentene, og ser dem ikke kun som en kilde til noe annet, men som sentrale i seg selv» (Asdal & Reinertsen (2020, s. 171).

4.2 Datainnsamling

Statusrapportene som ble sendt fra nasjonalparkkommunene til Miljødirektoratet ble sentrale for studien. Jeg ble gjort oppmerksom på at disse rapportene eksiterte, etter en bakgrunnsamtale med daglig leder av foreningen Norges Nasjonalparkkommuner (NPKL), Bjørn Åge Jensen. I samtalen fikk jeg innsyn i historikken bak ordningen, aktuelle tema og diskusjoner i bransjen, og om disse rapportene. Det trigget min nysgjerrighet, og jeg ønsket å dykke ned i dokumentene for å se hva kommunene hadde svart og undersøke deres interesse for nasjonalparkkommune-statusen.

Jeg ble satt i kontakt med ansvarlig avdeling for Nasjonalparkkommuner hos Miljødirektoratet, seksjon for verneområder. Der kom jeg i dialog med Ingrid Moe Dahl som er seniorrådgiver. Vi hadde et Teams-møte sammen med min hovedveileder. Her presenterte jeg problemstillingen for oppgaven og forklarte hvorfor det var interessant å undersøke statusrapportene. Etter møtet fikk jeg tilsendt alle dokumenter som var relevante for arbeidet.

Filene tilsendt fra Moe Dahl bestod av statusrapportene og andre bakgrunnsdokumenter relatert til nasjonalparkkommuner.

Datamaterialet i studien består av følgende typer dokumenter:

Statusrapporter fra nasjonalparkkommunene:

Statusrapporter fra 34 av 48 nasjonalparkkommuner er analysert. Disse rapportene inneholder kommunenes egne svar på en rekke spørsmål knyttet til deres rolle og ansvar som nasjonalparkkommuner. Spørsmålene kartlegger blant annet hvordan kommunene har tatt hensyn til verneområder i sine planer, hvordan de kommuniserer sin nasjonalparkstatus, og i hvilken grad de opplever at statusen bidrar til lokal verdiskaping.

Kommunale plandokumenter:

For å verifisere og utdype informasjonen fra statusrapportene, er et utvalg av kommunale plandokumenter analysert. Dette inkluderer i hovedsak kommuneplanens arealdel og samfunnsdel. Analysen av disse dokumentene har tatt sikte på hvordan verneområder og verneverdier er integrert i kommunenes planverk, og hvilke mål og strategier kommunene har for å balansere vern og utvikling.

Annen kommunikasjon fra kommunene:

I tillegg til statusrapporter og plandokumenter, er annen relevant kommunikasjon fra kommunene vurdert. Dette inkluderer offisielle nettsider, brosjyrer, og annen informasjonsmateriell som belyser kommunenes arbeid med nasjonalparkrelaterte spørsmål.

4.3 Analyse

Statusrapportene ble mottatt i ulike filtyper: Excel-, PDF- og Word-dokumenter. Svarene i disse baserte seg på et spørreskjema fra Miljødirektoratet som inneholdt 41 spørsmål. Det var både avkrysningsspørsmål og åpne spørsmål. De fleste av spørsmålene er basert på kriteriesettet kommunene skal oppfylle for å ha statusen. I tillegg var det lagt til andre spørsmål, med tema som direktoratet ellers ønsket informasjon om. Jeg tok et utvalg av kommunenes besvarelser, basert på hoved- og underproblemstillingene for denne oppgaven. Alt var ikke relevant eller hensiktsmessig å ta med.

Tabell 1 viser hvilke spørsmål fra statusrapporten som ble grunnlaget for analysen, og de ble fordelt etter underproblemstillingene:

Tabell 1 Fordelingen av underproblemstillinger knyttet til spørsmål fra statusrapporten

Underproblemstilling	Spørsmål fra statusrapportene
<p>I hvilken grad nevnes merkevaren og statusen i de kommunale planene?</p>	<p>Har kommunen tatt hensyn til verneområdet(ene) og verneverdiene i kommuneplanens arealdel?</p> <p>Har kommunen beskrevet sin rolle og ansvar under merkevaren Norges nasjonalparker i kommuneplanen?</p> <p>Har kommunen beskrevet mål og strategier for kommunen som nasjonalparkkommune i kommuneplanens samfunnsdel?</p>
<p>På hvilken måte brukes nasjonalparken i kommunens kommunikasjon og konkrete tiltak?</p>	<p>Beskriv kort på hvilke måter nasjonalparkkommunen bidrar til å legge til rette for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud?</p> <p>Har nasjonalparkkommunen tilgjengelig informasjon om kommunens tilbud i randsonen til nasjonalparken(e)?</p>
<p>Hvordan bidrar statusen som nasjonalparkkommune til bred verdiskaping for kommunene?</p>	<p>I hvilken grad opplever kommunen at statusen som nasjonalparkkommune bidrar til økt bred verdiskaping i kommunen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dersom kommunen mener at statusen har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hvordan statusen har bidratt til dette og hvordan kommunen jobbet for å oppnå dette. • Dersom kommunen mener at statusen ikke har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hva kommunen mener er årsaken til dette og hvordan kommunen har tenkt å jobbe videre for å nå denne målsettingen

Informasjonen ble analysert for å klarlegge sentrale funn og eventuelle mønstre. Det ble lagt

vekt på å klarlegge både fellestrekk og forskjeller mellom kommunene, samt å se på årsakene til disse forskjellene.

For å systematisere alle dataene, startet jeg med å lage tabeller der jeg sorterte dokumentene. Tabell 2 viser inndelingen for underproblemstillingen «*I hvilken grad nevnes merkevaren og statusen i de kommunale planene?*»:

Tabell 2 Inndeling av plantyper, antall kommuner med plantyper, og innhold i plandokumenter

Plantype	Antall kommuner som har lenket til plantypen i statusrapporten	Hva står det i statusrapporten og hva står det i plandokumentene?
Kommuneplanens arealdel og områdereguleringsplan	29	Her gikk jeg inn på lenkene til planene og sjekket innholdet. Kopierte inn de relevante utdragene fra planene, samt innholdet i rapportbesvarelsen.
Kommuneplanens samfunnsdel	22	Her gikk jeg inn på lenkene til planene og sjekket innholdet. Kopierte inn de relevante utdragene fra planene, samt innholdet i rapportbesvarelsen.

For spørsmålene knyttet til underproblemstillingen «*På hvilken måte brukes nasjonalparken i kommunens kommunikasjon og konkrete tiltak?*», viser tabell 3 inndelingen som ble gjort:

Tabell 3 Inndeling av spørsmål fra statusrapporten og type informasjon og tilretteleggingstiltak

Spørsmål fra statusrapporten	Type informasjon og tilretteleggingstiltak
Her listet jeg opp de aktuelle spørsmålene fra statusrapportene, som var relevante for underproblemstillingen	<p>Her så jeg på hva hver enkelt kommune svarte på spørsmålene. Videre undersøkte jeg lenkene de hadde lagt ved, til nettsider og annen informasjon.</p> <p>Så laget jeg lister med alle svarene. På den måten kunne man systematisere, forsøke å finne forskjeller og ulikheter, og i hvilken grad kommunene klarer å levere på dette</p>

Når det gjaldt underproblemstillingen «*Hvordan bidrar statusen som nasjonalparkkommune til bred verdiskaping for kommunene?*», ser man av tabell 4 hvordan det ble gjort:

Tabell 4 Inndeling av spørsmål relatert til bred verdiskaping og hvorvidt statusen har bidratt til dette

Spørsmål relatert til bred verdiskaping	Årsaker til hvorfor statusen har bidratt eller ikke bidratt til bred verdiskaping
Her listet jeg opp spørsmål fra statusrapportene, som var relevante for underproblemstillingen	Her så jeg på hvordan kommunene som har lyktes med bred verdiskaping, har jobbet for å oppnå det. For de kommunene som ikke har oppnådd dette, så jeg på årsaker og hvordan de planlegger å jobbe for å nå målsettingen.

4.4 Kvalitetssikring

For å sikre kvaliteten og validiteten i studien, er det gjort et tydelig definert fokus med definerte forskningsspørsmål. Datagrunnlaget består av et utvalg dokumenter av ulik karakter, herunder statusrapporter, plandokumenter og annen skriftlig kommunikasjon fra kommunene. Disse dokumentene er vurdert kritisk. Dette er særlig viktig ved analyse av statusrapportene, ettersom de kan være preget av kommunenes egne interesser og perspektiver. Det er viktig å være kildekritisk. Asdal & Reinertsen (2020, s. 206) understreker: «*Stol aldri blindt på kildene dine, men gjør egne, uavhengige undersøkelser og vurderinger*». Derfor har det også vært sentralt å gjøre selvstendige analyser av kommuneplanene og annen informasjon fra kommunene i tillegg. Jeg kunne ikke bare belage meg kun på svarene i statusrapportene, uten å stille spørsmål ved det og undersøke nærmere.

4.5 Etske betraktninger

Studien baserer seg på offentlig tilgjengelige dokumenter, eller dokumenter man kan be om innsyn i, jf. offentlighetsloven, og det er ikke innhentet personopplysninger. Dette reduserer de etiske utfordringene knyttet til personvern og samtykke. Selv om svarene i statusrapportene viser hvilke kommuner som har svart hva, så har jeg valgt å ikke bruke navn på den enkelte kommune. På det tidspunktet de leverte rapporten, visste de ikke at svarene skulle brukes i en masteroppgave. Målet med studien er å si noe generelt om hvordan statusen følges opp i nasjonalparkkommunene. Å navngi enkeltkommuner er ikke nødvendig for å svare på problemstillingen. Men det kunne vært interessant å følge opp med intervjuer av utvalgte kommuner, for å få en enda dypere innsikt i svarene.

4.6 Bruk av kunstig intelligens (KI)

I oppgaven er KI brukt for å hjelpe til med formuleringer og omskriving av setninger. Har også brukt KI for å få forslag til oppsett av enkelte underkapitler, for å få de plassert i en logisk rekkefølge, og å lage oppsummeringer av tekst. Da er det benyttet programmene Gemini (Google) og Copilot (Microsoft). I alle tilfellene har jeg vurdert svarene med et kritisk blick. KI har fungert som et verktøy for å hjelpe til med å åpne opp for å tenke mer kreativt, med forslag til alternative ord og oppsett eller struktur. Men selve innholdet og

«tenkearbeidet» må man likevel gjøre selv.

4.7 Metodediskusjon

Statusrapportene fra kommunene utgjør grunnlaget for dokumentanalysen. Disse er levert fra kommunene selv. Kommunene må oppfylle en rekke kriterier for å oppnå og beholde statusen som nasjonalparkkommune. Derfor må man ha et kritisk blikk på svarene i rapporten. Når personer svarer i en mer positiv retning, istedenfor å svare helt ærlig når de besvarer en undersøkelse, kalles det «*social desirability bias*» (Larson, 2019, s. 534). Dersom en respondent tilpasser sine svar for å oppnå noe, så kan svarene gi et uriktig bilde av virkeligheten. Det er en risiko for at svarene kan tilpasses i en mer «positiv» retning, slik at man opprettholder statusen. I tillegg er det kanskje noen få utvalgte personer som har besvart undersøkelsen, som enten er nye i kommunen eller ikke har full oversikt over alle planer eller tiltak. Da kan det hende at alt ikke fanges opp, både om hva som er gjort og ikke gjort. Det har derfor vært viktig å i tillegg vurdere kommunale planer, strategier og annen informasjon fra kommunene, for å se hvordan de praktiserer og anvender statusen. Det er også verdt å merke seg at 14 av 48 nasjonalparkkommuner ikke hadde levert statusrapporten innen året var omme. At det ikke bli levert noen rapport i det hele tatt fra disse, kan man sette spørsmålsteget ved.

En dokumentanalyse klarer ikke å fange opp all kunnskap. Hadde jeg supplert med intervjuer, så kunne det ha bidratt til mer innsikt. Da kunne man for eksempel intervjuet både kommuner som opplever og ikke opplever at statusen bidrar til bred verdiskaping. Det hadde også vært mulig å intervjuer forskjellige type aktører og interessenter, for å få deres syn på statusen som nasjonalparkkommune. Det kunne ha vært ordførere, kommunedirektører, ansatte i kommuneadministrasjonen, verneområdeforvaltere, destinasjonsselskap, frivillige organisasjoner eller reiselivsaktører. Da kunne man fått mer utdypning i enkelte av svarene fra statusrapportene. Men på grunn av omfattende arbeid i en masteroppgave på 30 studiepoeng, er det begrenset med tid.

Dokumentanalyse er ikke noe jeg har erfaring med fra tidligere, så metoden er ny for meg. Jeg har laget mine egne tabeller og systemer for å analysere resultatene. Måten jeg har gått fram på er først å finne ut hvilke dokumenter jeg ønsket å analysere. Deretter dykket jeg ned i disse. For å klare å finne en sammenheng, og systematisere dataene, så laget jeg tabeller. Da ble det lettere å se helheten. Det er mange måter å løse det på, og mange ulike oppsett man

kunne ha brukt. Ut fra problemstillingene, så tenker jeg at min metode har fungert godt for å analysere det utvalgte materialet.

5.0 Resultater

Funnene fra statusrapportene til nasjonalparkkommunene, de analyserte plandokumentene og annen kommunikasjon fra kommunene, blir presentert i dette kapitlet. Resultatene deles inn i tre hovedkategorier, basert på de tre underproblemstillingene. Av 48 kommuner med nasjonalparkkommune-status, var det 34 som hadde levert sin statusrapport. Av de som svarte, så var det stor variasjon i type kommuner. Noen hadde vært med fra starten av merkeordningen, mens andre nylig hadde fått sin status.

5.1 Omtale av nasjonalparkkommune i kommuneplaner

Kommuneplanens samfunnsdel

Her er det tatt utgangspunkt i svar på følgende spørsmål i statusrapporten:

- *Har kommunen beskrevet sin rolle og ansvar under merkevaren Norges nasjonalparker i kommuneplanen?*
- *Har kommunen beskrevet mål og strategier for kommunen som nasjonalparkkommune i kommuneplanens samfunnsdel?*

22 av kommunene har svart at de beskrevet sin rolle og ansvar under merkevaren Norges nasjonalparker, og/eller beskrevet mål og strategier for kommunen som nasjonalparkkommune i kommuneplanens samfunnsdel.

Noen kommuner ser på å være nasjonalparkkommune som en identitet. Målet er å være tydelige og attraktive nasjonalparkkommuner. Det innebærer å integrere arbeidet som nasjonalparkkommune i alle deler av samfunnet, være en stolt og ansvarlig formidler av verneverdiene nasjonalparkene representerer, og å være en stolt og ansvarlig nasjonalparkkommune. Mange av kommunene ønsker å bruke nasjonalparkstatusen til å fremme samfunnsutvikling og gjøre områdene mer attraktive. En kommune profilerer seg ved å være en synlig verdsarv- og nasjonalparkkommune, illustrert ved følgende tekst:

«Vårt ansvar er å bidra, stimulere og legge til rette for lokal verdiskaping og næringsutvikling både innenfor og utenfor nasjonalparkene»

Kommunene fokuserer på å bruke nasjonalparkstatusen til å fremme lokal verdiskaping og næringsutvikling, og utnytter vernestatusen som et fortrinn. Bærekraftig turisme og

opplevelsesbasert reiseliv er viktige satsingsområder for flere. Nasjonalparken brukes aktivt av noen som en lærings- og opplevelsesarena.

En av kommune har som satsing å styrke vertskapsrollen som nasjonalparkkommune i hele kommunen og reiseliv som utviklingskraft i lokalsamfunnene. Opplevelsesbasert reiseliv er en prioritert næring for dem. De peker på vekstmulighetene for næringslivet i det grønne skiftet, ved at nasjonalpark og unike naturverdier gir grunnlag for helårs naturbasert reiseliv.

Eksempel på strategier for en av kommunene:

- Styrke merkevaren Norges nasjonalparker nasjonalt og internasjonalt.
- Bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling i samsvar med verneformålet i nasjonalparker.
- Tett dialog med strategiske samarbeidspartnere og jobbe for et bærekraftig reiseliv innen nasjonalparker.

I samfunnsdelen hos en av kommunene, står det om nasjonalparkkommunestatusen:

“Dette er en posisjon som både forplikter, men også gir muligheter til videre verdiskaping»

Kommuneplanens arealdel eller områdereguleringer

Her er det tatt utgangspunkt i svar på følgende spørsmål i statusrapporten:

- *Har kommunen tatt hensyn til verneområdet(ene) og verneverdiene i kommuneplanens arealdel?*

I tillegg har jeg sjekket svaret i statusrapporten opp mot planene kommunene har lenket til, for å sjekke hvordan det faktisk er hensyntatt i arealdel eller områderegulering.

29 av 34 kommuner har tatt hensyn til verneverdier i kommuneplanens arealdel eller områdereguleringer, gjennom hensynssoner på plankartet og med tilhørende retningslinjer. Noen har også skrevet mer inngående om nasjonalpark og verneområder i plandokumentene, for eksempel strategier for å støtte opp om næringsvirksomhet basert på naturbaserte opplevelser.

En kommune har valgt å klarere arealer ved informasjonssteder og innfallsporier til nasjonalparken. Dette gjøres ved at nødvendige arealer framstilles på kartet som bygeområder med formålet “informasjon og service for nasjonalpark”.

For å sikre at verneområder beskyttes, samtidig som det legges til rette for bærekraftig utvikling og næringsvirksomhet, er det brukt soneinndeling i en kommunene. Inndeling er gjort på følgende måte:

- *Nasjonalt Villreinområde (Sone 1):* Denne sonen følger i hovedsak nasjonalparkgrensa. Formålet med denne sonen er å beskytte villreinens leveområder og sikre at aktiviteter ikke forstyrrer dyrelivet.
- *Buffersoner (Sone 2):* Disse sonene fungerer som en overgangssone for å minimere påvirkningen fra menneskelig aktivitet på villreinens leveområder. Det er foreslått avbøtende tiltak for å minimere økt trafikk inn i villreinområdene, som merking og rydding av et definert stinett, inkludert sykkelstier.
- *Utviklingssoner (Sone 3 og 4):* Disse sonene er ment for å tilrettelegge for utvikling og utbygging, samtidig som det tas hensyn til verneverdiene i nærliggende områder. Det legges vekt på å balansere utvikling med bevaring av naturverdier.

En kommune har følgende kriterier for ny fritidsbebyggelse:

- Ikke i 100-metersbeltet fra sjø eller i eller nasjonalparken (absolutt krav)
- Ikke synlig plassering nær nasjonalt viktig område for kulturlandskap/nasjonalparken

I planbeskrivelsen for en av kommunene, er målet for fjellområdene:

“Naturverdiene i fjellområdene er sikret ut fra langsiktige hensyn. Det er tilrettelagt for å skape arbeidsplasser ut fra naturbaserte aktiviteter og opplevelser. Det tilrettelegges for videre utbygging av fritidsboliger med minst mulig forbruk av viktige naturverdier.»

5.2. Bruken av nasjonalparkkommune i kommunens kommunikasjon og tiltak

Her er det tatt utgangspunkt i svar på følgende spørsmål i statusrapporten:

- *Beskriv kort på hvilke måter nasjonalparkkommunen bidrar til å legge til rette for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud?*
- *Har nasjonalparkkommunen tilgjengelig informasjon om kommunens tilbud i randsonen til nasjonalparken(e)?*

5.2.1 Tilrettelegging for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud

Mange kommuner har et omfattende nettverk av merkede turstier og skiløyper, både sentrumsnære og i randsonene til nasjonalparkene. Disse stiene er ofte godt vedlikeholdt og skiltet, noe som gjør det enkelt for både lokale innbyggere og besøkende å bevege seg i naturen. Kommunene samarbeider ofte med lokale lag og foreninger, fjellstyrer, og friluftsråd for å forbedre og vedlikeholde stier. Informasjonstavler ved startpunkter og langs rutene gir nyttig informasjon om området natur og kulturhistorie. Flere kommuner har utarbeidet detaljerte planer for friluftslivets ferdselsårer. Disse planene inkluderer kartlegging av eksisterende stier og løyper, samt identifisering av behov for nye ruter og forbedringer. Målet er å sikre at alle har tilgang til gode friluftsopplevelser, uansett ferdighetsnivå.

Flere kommuner har fokus på universell utforming av turstier og friluftsområder, slik at de blir tilgjengelige for alle, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne. Dette inkluderer tilrettelegging av stier med jevn overflate, ramper, og informasjonstavler i lett tilgjengelige høyder.

Kommunene samarbeider tett med lokale lag og foreninger for å tilrettelegge friluftslivstilbud. Dette inkluderer alt fra vedlikehold av stier og oppsetting av gapahuker til organisering av turer og aktiviteter. Frivillige bidrar med verdifull innsats som styrker lokalsamfunnet og gjør naturen mer tilgjengelig. Flere kommuner samarbeider også med lokale bedrifter som tilbyr tjenester knyttet til friluftsliv og opplevelser. Dette kan inkludere overnatting, matservering, og utleie av utstyr. Noen tilrettelegger for naturbaserte opplevelser som fiske, jakt, padling, og klatring. Dette gir besøkende muligheten til å utforske naturen på ulike måter og oppleve områdets mangfoldige naturressurser.

Kommunene samarbeider med lokale bedrifter, turistkontorer, og destinasjonsselskaper for å utvikle og markedsføre friluftslivs- og opplevelsestilbud. Samarbeidene inkluderer også vertskapskurs og kompetanseheving for å sikre god service til besøkende. Et eksempel er et konsept som inkluderer overnatting, informasjon om nasjonalparkene, og tilrettelegging for turstier. Dette prosjektet har involvert samarbeid mellom kommunen, nasjonalparkforvaltere og lokale aktører. Et annet eksempel er finansiering og samarbeid om turistinformasjon mellom kommune, Visit-selskapet og nærbutikkene.

I noen av kommunene tilrettelegges det for overnatting og matservering i nærheten av friluftsområder. Dette er for eksempel på turistforeningshytter eller landhandler. Det er også planlagt for et stort informasjonspunkt ved en av innfallsportene til nasjonalparken. Den vil

bestå av blant annet informasjon om nasjonalparken, med turistinformasjon og tilrettelagte aktiviteter naturen utenfor nasjonalparken. Dette gjør det mulig for besøkende å planlegge lengre opphold og utforske området i større grad. For å gjøre det enklere og mer komfortabelt for besøkende, har enkelte kommuner tilrettelagt for parkering og toalettfasiliteter ved populære friluftsområder. Dette bidrar til å redusere slitasje på naturen og forbedre besøksopplevelsen.

Flere kommuner har besøksentre som fungerer som informasjonsknutepunkter for nasjonalparkene. Disse sentrene tilbyr utstillinger, guidede turer, og aktiviteter som gir besøkende innsikt i områdets natur- og kulturverdier. Besøksentrene spiller en viktig rolle i å formidle kunnskap og øke bevisstheten om verneområdene. For eksempel guidede turer, naturveiledning, eller arrangementer. Et annet eksempel er et besøksenter som tilbyr friluftslivsaktiviteter, aktiviteter basert på artsmangfold, forsøpling, folkeforskning, og kortreist mat.

I flere kommuner blir det arrangert en rekke guidede turer og aktiviteter. Eksempler er vinterbad, grotteturer, og naturveiledning. Disse aktivitetene gjør naturen mer tilgjengelig og opplevelserik for både innbyggere og besøkende. samtidig kan de bidra til å skape fellesskap og styrke lokalsamfunnet. Noen av kommunene tilrettelegger for at skoler og barnehager kan bruke naturen som læringsarena. Dette inkluderer organiserte turer, undervisningsopplegg, og aktiviteter som gir barn og unge muligheten til å lære om og oppleve naturen på nært hold. For eksempel overnattingsturer og naturveiledning med formidling om nasjonalparken, kombinert med f.eks. gårdshistorie og krigshistorie.

Sesongbaserte aktiviteter som vinterfestivaler, sommerleirer, og høstturer blir også arrangert. Dette gir besøkende muligheten til å oppleve naturen på ulike tider av året og delta i aktiviteter som er tilpasset sesongen. Noen kommuner tilrettelegger for kulturarrangementer som konserter, teaterforestillinger, og kunstutstillinger i friluftsområder. Kombinasjonen av natur- og kulturopplevelser bidrar til en mer unik opplevelse.

Noen kommuner har hatt utfordringer med å få til stedsnære aktivitets- og friluftslivstilbud. En kommune sier at det er lite som har skjedd på dette området, og at kommunen har ikke klart å gjennomføre konkrete tiltak for å forbedre situasjonen. En annen kommune har hatt prosesser med besøksstrategi og revisjon av forvaltningsplan, men sier at det har vært vanskelig å få til konkrete tiltak som kan bidra til økt verdiskaping. En annen kommune sier de har hatt god dialog med forvaltningen og at vern/nasjonalparker er en del av hverdagen,

men det har vært vanskelig å få til konkrete tiltak. En annen utfordring kan være slik som i en kommune med verdensarv, der kommunens ressurser i større grad går til arbeid med dette. Dette gjør da at det er mindre tid til å fokusere på nasjonalparkkommunen. Det blir en prioriteringsavveining.

Noen har ikke dette på plass, svarer at de jobber med å få på plass informasjonen, men at arbeidet foreløpig ikke er fullført. Noen kommuner har uttrykt usikkerhet om når informasjonen vil bli implementert, men har planer om å gjøre dette i fremtiden. Enkelte kommuner har kapasitetsutfordringer og ressursmangel, og de har ikke hatt ressurser til å utarbeide og distribuere informasjon.

5.2.2 Tilgjengeliggjøring av informasjon om kommunens tilbud i randsonen til nasjonalparken(e)

Flere av kommunene har tilgjengelig informasjon om tilbud i randsonen til nasjonalparkene. Kommuner produserer og distribuerer turkort og brosjyrer som beskriver turmuligheter, natur- og kulturattraksjoner, og praktisk informasjon for besøkende. Disse materialene er tilgjengelige på turistkontorer, overnattingssteder, og andre sentrale steder. Mange kommuner har informasjon om nasjonalparkene og tilhørende aktiviteter på sine hjemmesider. Også destinasjonsselskapene informerer om tilbudene. Disse sidene inneholder ofte lenker til relevante dokumenter, kart, og beskrivende tekster om turmuligheter, verneområder, og lokale attraksjoner. I tillegg brukes Facebook, Instagram, og andre sosiale medieplattformer for å dele informasjon om nasjonalparkene - inkludert oppdateringer om aktiviteter, arrangementer, og viktige nyheter

I enkelte nasjonalparkkommuner tilbys det virtuelle turer og videoer som gir besøkende en digital opplevelse av friluftsområdene. Dette kan være spesielt nyttig for de som planlegger sitt besøk eller ønsker å lære mer om området før de kommer. Noen kommuner utvikler innovative prosjekter som kombinerer teknologi og natur. Dette kan inkludere alt fra bruk av droner for kartlegging av stier, til utvikling av apper som gir sanntidsinformasjon om værforhold og dyreliv.

Besøkssentrene fungerer også som informasjonsknutepunkter til nasjonalparkene. Disse sentrene tilbyr utstillinger, undervisningsopplegg, og guidede turer. Flere viser til destinasjonsselskapene sine nettsider, der opplevelser og aktiviteter løftes frem. Mange

kommuner samarbeider med lokale turistkontorer og destinasjonsselskaper for å spre informasjon om nasjonalparkene og randsonene. Dette inkluderer både digitale og fysiske informasjonskanaler.

Enkelte kommuner har utplassert informasjonstavler ved innfallsporter til nasjonalparkene, samt ved populære turstier og utsiktspunkter. Disse tavlene gir besøkende kart, turbeskrivelser, og informasjon om verneverdier. Det er også praktisk informasjon om området, inkludert sikkerhetstips og regler for ferdsel.

Det er vanlig at kommuner samarbeider med lokale friluftsråd, turlag, og jeger- og fiskerforeninger for å tilrettelegge for friluftaktiviteter og spre informasjon om nasjonalparkene. Dette inkluderer merking av stier, oppsetting av gapahuker, og organisering av guidede turer.

Flere kommuner utvikler besøksstrategier som inkluderer tiltak for å forbedre informasjon og tilrettelegging for besøkende. Dette kan omfatte utvikling av nye informasjonsmateriell, forbedring av eksisterende fasiliteter, og samarbeid med nasjonalparkforvaltningen.

Noen kommuner nevner begrensede ressurser som en utfordring for å kunne tilby omfattende informasjonstiltak. Dette inkluderer både økonomiske og personalmessige begrensninger. Kommunene har ofte få ansatte som kan dedikere tid til nasjonalparkrelaterte oppgaver. De har ikke kapasitet til å f.eks. produsere og distribuere informasjonsmateriell. Å engasjere lokale aktører, inkludert næringsliv og frivillige organisasjoner, kan være utfordrende. Dette er nødvendig for å sikre at informasjonen er oppdatert og relevant.

Å sette opp og vedlikeholde fysiske informasjonstavler og skilt kan være ressurskrevende. Dette inkluderer kostnader til produksjon, installasjon, og regelmessig oppdatering. Det kan være utfordrende å holde informasjonen oppdatert, spesielt når det gjelder endringer i turstier, verneområder, og lokale tilbud. Det må sikres at informasjonen er av høy kvalitet og relevant for besøkende, inkludert detaljer om turmuligheter, sikkerhetstips, og regler for ferdsel.

Kommunene må samarbeide tett med nasjonalparkforvaltningen for å sikre at informasjonen er i tråd med verneverdiene. Dette krever god kommunikasjon og koordinering. Noen peker på potensialet for økt samarbeid mellom kommuner, nasjonalparkforvaltningen, og lokale aktører for å styrke informasjonstiltakene og forbedre besøksopplevelsen.

5.3. Grad av bred verdiskaping fra statusen som nasjonalparkkommune

Her er det tatt utgangspunkt i svar på følgende spørsmål i statusrapporten:

- *I hvilken grad opplever kommunen at statusen som nasjonalparkkommune bidrar til økt bred verdiskaping i kommunen?*
 - *Dersom kommunen mener statusen har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hvordan statusen har bidratt til dette og hvordan kommunen jobbet for å oppnå dette.*
 - *Dersom kommunen mener at statusen ikke har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hva kommunen mener er årsaken til dette og hvordan kommunen har tenkt å jobbe videre for å nå denne målsettingen.*

På det første spørsmålet var svarene fordelt på følgende måte:

Tabell 5 Svarfordeling på spørsmål statusen som nasjonalparkkommune har bidratt til bred verdiskaping

Svar	Prosent	Antall respondenter
I ingen grad:	0%	0
I liten grad:	18.2%	6
I noen grad:	57.6%	20
I stor grad:	6.1%	2
I svært stor grad:	3.0%	1
Vet ikke:	15.2%	5

Tabell 5 viser at flere kommuner rapporterer at statusen som nasjonalparkkommune har bidratt til økt bred verdiskaping, men det er også noen som mener at effekten er begrenset eller fortsatt i en tidlig fase. Flertallet befinner seg et sted på midten. 9,1 % svarer “i stor grad” eller “i svært stor grad”. Ingen har svart “i ingen grad”, mens 18,2 % har svart “i liten grad”.

Resultatene deles inn ut fra de to oppfølgingsspørsmålene ovenfor. Det ene underkapittelet vil omhandle kommuner som har mener statusen har bidratt til økt bred verdiskaping. Det andre vil ta for seg de som mener statusen ikke har bidratt til det. Her vil jeg se på hvordan

kommunene som har lyktes, har jobbet for å oppnå det. For de kommunene som ikke har oppnådd dette, vil jeg se på årsaker og hvordan de planlegger å jobbe for å nå målsettingen.

5.3.1 Årsaker til at statusen som nasjonalparkkommune *har* bidratt til økt bred verdiskaping i kommunen

Flere kommuner opplever økt bevissthet og stolthet blant lokalbefolkningen om verneverdiene i området. Nasjonalparkstatusen fungerer som et "salgsargument" for reiselivsbedriftene, og flere kommuner rapporterer økt turisttilstrømming og interesse for naturbaserte aktiviteter.

En av kommunene sier at det er en positiv status for kommunen, som bidrar i profilering og som "intern" merkevarebygging i ulike sammenhenger. Den er en viktig faktor i merkevarebygging, reiselivsmarkedsføring, og for rekruttering av tilflyttere.

Statusen brukes aktivt i markedsføring og profilering av noen kommuner, både nasjonalt og internasjonalt. Nasjonalparkene brukes av noen som spydspiss i arbeidet med bærekraftig reiseliv og kommunen har et nært samarbeid med destinasjonsselskapet. Nasjonalparkstatusen har bidratt positivt til en av kommunene sin attraktivitet, og de bruker statusen i markedsføring og rekruttering:

«Statusen som nasjonalparkkommune har helt klart bidratt positivt til kommunes attraktivitet som bo-, besøks-, og arbeidssted.»

En av kommunene kommuniserer aktivt statusen som nasjonalparkkommune, og legger vekt på å tiltrekke jegere, fiskere og naturglade folk. En annen kommune bruker statusen som nasjonalparkkommune aktivt i markedsføring og på reiselivsmesser, noe som styrker posisjonen som en spennende destinasjon. En av kommune har brukt statusen aktivt og ser at det begynner å gi uttelling på flere måter, selv om det tar tid å bygge opp et merkenavn.

Noen kommuner har jobbet med konkrete prosjekter. For eksempel tilrettelegging av turstier, informasjonspunkter, og samarbeid med lokale aktører for å fremme verdiskaping. Noen prosjekter har bidratt til god reklame og potensial for økt verdiskaping. Den ene kommunen sier at de har jobbet systematisk med innfallsporter og tilrettelegging i randsonen til nasjonalparkene, noe som har blitt godt mottatt av publikum.

Besøkssentre dras frem av noen kommuner som viktige bidrag til verdiskaping, gjennom ulike aktiviteter og formidlingsopplegg. De bidrar til økt kunnskap og verdiskaping gjennom formidling av natur- og kulturverdier.

5.3.2 Årsaker til at statusen som nasjonalparkkommune *ikke* har bidratt til økt bred verdiskaping i kommunen

Noen kommuner har ikke innarbeidet statusen som nasjonalparkkommune i sitt planverk, noe som har begrenset effekten på verdiskapingen. Flere kommuner er fortsatt i en tidlig fase av arbeidet med å utnytte statusen som nasjonalparkkommune og forventer å se mer konkrete resultater i fremtiden. Noen peker på at de ikke har hatt statusen lenge nok til å merke stor grad av verdiskaping. Men de forventer økning etter hvert som statusen forankres bredt i kommunens planer og strategier.

Men ikke alle kommuner har opplevd økt bred verdiskaping som følge av statusen. En kommune har møtt motstand mot etableringen av nasjonalparkene. Denne motstanden har gjort det vanskelig å implementere tiltak som kan bidra til bred verdiskaping. Kommunen har opplevd utfordringer med å balansere vern og utvikling. Det har vært vanskelig å få til en helhetlig tilnærming som inkluderer både naturvern, lokal utvikling og tilrettelegging for besøkende.

Noen kommuner nevner at de har hatt andre fokusområder og ikke prioritert nasjonalparkstatusen tilstrekkelig. Det har vært for lite bevissthet rundt temaet, og kommunen har ikke vært gode på å utnytte dette i turistsatsingen, som har hatt andre fokusområder. En av kommunen sier at de tenker å involvere flere i kommunen og flere fagfelt, for å få mer fokus på dette arbeidet:

“I en hektisk hverdag med mange andre oppgaver er det vanskelig å få tid til å jobbe mer aktivt med verdiskaping.”

Noen små kommuner har hatt begrenset kapasitet og ressurser til å utnytte statusen fullt ut. Det er behov for mer målrettet arbeid og dedikerte personer eller grupper for å følge opp dette. Økonomiske utfordringer nevnes også som en hindring for å utnytte statusen til økt verdiskaping. Det er behov for ekstern finansiering og støtte for å gjennomføre nødvendige

tiltak. Enkelte kommuner har et behov for økt kompetanse innen verdiskaping, besøksforvaltning, vern og vertskapsfunksjon.

Flere kommuner ser behovet for økt samarbeid med nasjonalparkforvaltningen, andre nasjonalparkkommuner og andre relevante aktører. Det blir også ytret ønske om å styrke samarbeidet med Miljødirektoratet.

6.0 Diskusjon

Dette kapittelet har som formål å analysere og drøfte funnene som ble presentert i resultatkapittelet, i lys av det teoretiske rammeverket som ble etablert i teorikapittelet. Diskusjonen vil følge strukturen til de tre underproblemstillingene, som omhandler nasjonalparkkommune-statusens forankring i kommunale planer, bruken av statusen i kommunikasjon og tiltak, og statusens bidrag til bred verdiskaping. Gjennom en kritisk drøfting søker kapittelet å belyse kompleksiteten i hvordan nasjonalparkkommunestatusen operasjonaliseres og hvilke faktorer som påvirker kommunenes oppfølging.

6.1 Nasjonalparkkommune-statusen i kommuneplaner

En sentral forutsetning for at statusen som nasjonalparkkommune skal kunne fungere som et aktivt verktøy i lokal utvikling, er at den er formelt forankret i kommunens planverk. Kriteriene for nasjonalparkkommuner understreker nettopp dette kravet. Resultatene fra denne studien viser at en stor andel av de responderende kommunene har oppfylt dette kriteriet.

I henhold til funnene har 22 av 34 kommuner beskrevet sin rolle og ansvar, eller mål og strategier knyttet til nasjonalparkkommunestatusen, i kommuneplanens samfunnsdel (KPS). Eksempler fra resultatene, slik som «kommuner som ser statusen som en del av sin identitet», profilerer seg som "synlig verdsarv- og nasjonalparkkommune", eller satser på "reiseliv som utviklingskraft", viser at noen kommuner aktivt bruker KPS til å signalisere statusens betydning. Videre har et enda større flertall, 29 av 34 kommuner, oppgitt at de har tatt hensyn til verneområder og verneverdier i kommuneplanens arealdel (KPA) eller i områdereguleringsplaner. Dette kan skje gjennom bruk av hensynssoner eller mer detaljerte strategier som soneinndeling for å balansere ulike interesser. Slike buffersoner kan bidra til å integrere hensyn til naturverdier og sårbarhet i kommunal planlegging, og brukes for å sikre bedre beskyttelse av områder utenfor formelle vernegrenser. Buffersoner rundt nasjonalparker kan brukes som et verktøy for å følge opp regionale villreinplaner (Hongslo & Lundberg 2021, s. 264). Singsaas & Gundersen (2021, s. 53) peker på problemet med at randsonene både kan være en økologisk buffersone og et område for reiselivsaktivitet og utvikling. Balansen mellom disse motstridende målene er utfordrende. Men det er en åpning i plan- og bygningsloven (2008, § 11-8 tredje ledd bokstav c), hvor kommunen kan fastsette randsonen til et verneområde som hensynssone: «*For randsonen til nasjonalparker og*

landscapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet». Det betyr altså at det må skje samtidig som fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde. Før verneprosesser starter opp, bør temaet hensynssone for randsoneområdene diskuteres med kommunene (Miljødirektoratet, 2016, s. 25).

Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel styrer i stor grad den kommunale utviklingen. At en majoritet av kommunene rapporterer en forankring, tyder på en stor oppfyllelse av Miljødirektoratets kriterier. Men graden av forankring er forskjellig når det kommer til KPS og KPA. Den høyere andelen kommuner som har adressert statusen i KPA (85 %) sammenlignet med KPS (65 %), kan vise at å definere hensynssoner og arealbruksrestriksjoner i arealdelen, kan oppleves som enklere enn den mer omfattende strategiske integreringen i samfunnsdelen. Å implementere nasjonalparkkommunestatusen som et sentralt punkt i kommunens overordnede visjoner og mål i KPS, krever en mer helhetlig tilnærming. Det kan være mer ressurskrevende, og kan igjen henge sammen med de kapasitets- og kompetanseutfordringene som er dokumentert for spesielt mindre distriktskommuner.

Regjeringen sier i Distriktsmeldingen (Meld. St. 27, 2022-2022, s. 114) at de vurderer grep for å styrke både kapasiteten og kompetansen til planlegging i områder som har utfordringer med dette. Uten tilstrekkelige ressurser til strategisk planlegging, kan forankringen i KPS bli mindre gjennomgripende. Denne utfordringen kan bli større ettersom mange kommuner opplever dårligere økonomi, og flere må bruke av sine disposisjonsfond for å dekke underskuddet (Mariussen, 2025). KLP Bankens prognoser viser at 50-60 kommuner kan ende opp på ROBEK-listen i løpet av dette året, og så mange som 100 kommuner i 2027 (KLP, 2025). Årsakene er sammensatt, men det kan være blant annet flere statlige føringer og krav, uten nødvendigvis midler som følger med. Da er det naturlig at lovpålagte oppgaver kommer i første rekke. For kommuner med nasjonalparkkommune-status, følger det ikke med øremerkede midler til å følge opp statusen. Når kommuner ikke blir stimulert til å gjøre tiltak, er det en risiko for at det ikke skjer så mye.

Videre kan det tenkes at noen kommuner har inkludert nasjonalparkkommune-statusen i planverket primært for å tilfredsstille de formelle kriteriene, uten en dyptgående intern forpliktelse. Dette kan være tilfelle i kommuner der det eksisterer lokal motstand mot nasjonalparken eller der andre utviklingsinteresser veier tyngre, slik resultatene indikerer kan

være en utfordring for noen. I slike situasjoner kan planforankringen bli overfladisk og mangle nødvendig engasjement for å initiere reell endring. Når lokalbefolkningen opplever restriksjoner på bruk av ressursene i verneområder, og de ikke merker noe til godene fra naturbasert reiseliv, vil dette trolig gi en negativ holdning til vernet (Thapa et. al, 2022, 633).

Effektiviteten av kommunale planer avhenger av samspillet med andre forvaltningsnivåer. Den fragmenterte forvaltningsstrukturen mellom kommunal planlegging under plan- og bygningsloven og nasjonalparkforvaltningen under naturmangfoldloven, som Lundberg et al. (2021) og Skjeggedal & Overvåg (2014) beskriver, kan skape utfordringer. Selv om en kommune har gode intensjoner og planer, kan manglende koordinering og samhandling med verneområdeforvaltningen begrense gjennomslagskraften.

Ofte er det et gap mellom optimisme knyttet til å gjennomføre en plan, versus hva som faktisk er realistisk å få til. Mange kommuner har planer og målsettinger som er mer ambisiøse enn hva som er realistisk å gjennomføre. I stedet for mange tema- og delplaner, er et alternativ å heller ta opp disse temaene i kommuneplanens samfunnsdel. Siden samfunnsdelen er en overordnet, strategisk plan, vil trolig tiltak knyttet i denne ha større gjennomslagskraft (Brobakk og Gjefsen, 2021, s. 41-42)

Dersom de som representeres av nasjonalparkstyrets rådgivende utvalg ikke opplever å kunne påvirke, så kan det senke tilliten til forvaltningen (Lundberg et. al, 2021, s. 211). Utvalgene består av blant annet frivillige organisasjoner, grunneiere, eller andre interessenter i nasjonalparkområdet. Det er derfor viktig å tydeliggjøre hvilken rolle det rådgivende utvalget skal ha. Da må Miljødirektoratet spesifisere i hvilken grad de skal involveres. Lundberg et. al (2021, s. 228) mener at samarbeidet mellom kommunene og verneforvaltningen må styrkes. Det innebærer at arbeidet med besøksforvaltning og -strategier i verneområdene må henge sammen med de kommunale planene og strategiene. Det må være en forbindelse mellom disse forvaltningsnivåene. Planer i begge områdene må ses i forhold til hverandre

Skjeggedal & Overvåg (2014) anbefaler at verneområdene går inn i plan- og bygningsloven, under arealformål i kommuneplanens arealdel, og tas ut fra naturmangfoldloven. De viser til at hvis verne- og randsonearealene plasseres under samme forvaltningsnivå, kan det bidra til en mer helhetlig planlegging av spørsmål knyttet til vern og næringsutvikling. Men dersom kommune selv overtar hele forvaltningsmyndigheten, er det en risiko for at lokal næringsutvikling kan overskygge fokuset på vern. NRK har de siste årene hatt en rekke saker om tapte natur i kommune-Norge, der det har vært flere feil og mangelfulle saksutredninger.

Eksempler på dette er at kommunene ofte vektlegger inntekter og arbeidsplasser foran naturen (Støstad & Solvang, 2025). Da kan det være bedre å følge tanken til Stokstad et. al (2020, s. 40) om at «vern etter naturmangfoldloven» kommer inn som et eget arealformål for kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner.

Oppsummert indikerer funnene at flertallet av nasjonalparkkommunene formelt adresserer sin status i planverket. Det er imidlertid grunn til å anta at det er betydelig variasjon i hvor dypt og strategisk denne forankringen stikker, og i hvilken grad den omsettes til konkret handling. Dette gjelder særlig for KPS. Planforankring er et nødvendig, men ikke tilstrekkelig, fundament for å lykkes som nasjonalparkkommune. For å få eierskap til planarbeid, må personer fra flere sektorer i kommunen bli involvert og holdes engasjerte (Solbakken & Skavhaug, 2023, s. 16). Politisk eierskap, midler avsatt til plangjennomføring, og en tydelig administrativ fordeling av ansvar er avgjørende (Plathe & Hernes, 2015, s. 52).

6.2 Nasjonalparkkommune-statusen i kommunens kommunikasjon og tiltak

Når nasjonalparkkommunestatusen skal operasjonaliseres gjennom konkrete tiltak og aktiv kommunikasjon. Dette er avgjørende for å synliggjøre statusens verdi, både internt i lokalsamfunnet og eksternt mot besøkende og andre interessenter. Resultatene fra denne studien viser et bredt spekter av aktiviteter, men også forskjellige utfordringer.

Mange kommuner rapporterer om omfattende tilrettelegging i form av merkede turstier, skiløyper og informasjonstavler, ofte i samarbeid med lokale lag, foreninger, fjellstyrer og friluftsråd. Etablering av besøkssentre er også tiltak som nevnes. I informasjonsformidling benytter kommunene en rekke kanaler, inkludert egne nettsider, sosiale medier, trykte brosjyrer og fysiske informasjonspunkt. Samarbeid med destinasjonsselskaper og turistkontorer er også utbredt. Til tross for denne aktiviteten, avdekker resultatene også at enkelte kommuner sliter med å omsette planer til konkrete tiltak eller at andre store satsinger, som for eksempel verdensarvstatus, blir prioritert høyere. Det kan kreve så mye ressurser at arbeidet med nasjonalparkkommunestatusen blir nedprioritert. Utfordringer knyttet til begrensede økonomiske og personellmessige ressurser, vedlikehold av informasjon, og det å engasjere lokale aktører, er gjennomgående.

Podawca & Pawłat-Zawrzykraj (2018) fant i sin undersøkelse fra nasjonalparker i Polen, at de fleste kommuner med nasjonalparker ikke utnyttet sitt fulle potensiale. Der er det en betydelig forskjell blant de forskjellige administrative enhetene når det gjelder å utnytte tilgjengelige ressurser som et middel for lokal økonomisk utvikling. Dette samsvarer med funnene i min analyse også, der ikke alle nasjonalparkkommuner har tilstrekkelig med ressurser for utviklingsoppgaver.

Fysisk infrastruktur, som stier og skilting, er et viktig grunnlag for friluftsliv. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved i hvilken grad kommunene går utover dette for å utvikle og kommunisere unike opplevelser som er spesifikt knyttet til nasjonalparkens særpreg og nasjonalparkkommunens identitet. Å tilby gode opplevelser og aktiviteter er sentralt for å bygge opp en sterk nasjonalparkkommune-merkevare. Dette krever mer enn fysisk tilrettelegging. Konseptutvikling, samarbeid med et bredt spekter av aktører (guider, kulturformidlere, matprodusenter etc.), og målrettet markedsføringskompetanse, er gode eksempler. En tydelig reisemålsledelse i kommunene vil være avgjørende, som Stokke et al. (2025, s. 36-37) argumenterer for. For mange små kommuner med begrensede ressurser kan dette være en betydelig utfordring.

Suksessfull besøksforvaltning forutsetter et bredt samarbeid mellom kommunale etater, lokalsamfunnet og reiselivsaktører. I kommuner med nasjonalparker og andre verneområder, må også verneområdeforvaltningen inkluderes for å samordne strategier. Zawilińska & Mika (2013, s. 50) trekker frem betydningen av god koordinering mellom kommune, nasjonalparkforvaltningen, reiselivsnæringen og relevante organisasjoner. De understreker behovet for utvikling og styrking av kompetanse innen reiselivsutvikling og arealplanlegging, både for nasjonalparkforvaltningen og i kommunene. Å sette av nok ressurser på kompetansebygging, vil kunne bidra til mer dedikert arbeid med utvikling av verdiskapingsprosjekter. Kompetansen kan ikke være forbeholdt enkeltpersoner. Det er viktig at aktørene møtes på tvers, der det er fokus på formidling og deling av kunnskap.

Solbakken & Skavhaug (2023, s. 16-17) vektlegger hvor viktig det er å involvere personer med ulike fagkompetanser fra hele kommunesektoren, inn i planarbeid. Det gir både eierskap og reduserer sårbarheten dersom planleggeren slutter. I tillegg peker de på for det politiske nivået, at planprosessene må legge til rette for bytte av politikere etter valg. Det betyr at arbeidet med planer bør starte før lokalvalgene. På den måten kan både sittende kommunestyrerepresentanter, og de nye som går til valg, bli involvert og få muligheten til å engasjere seg. Når verdiskapingsprosjekter avsluttes, så er det ofte ingen der som tar ballen

videre. Det blir viktig å sørge for kunnskapsdeling mellom de ulike aktørene, slik at dette tas med videre selv om prosjektleder slutter (Haukeland & Brandtzæg, 2019).

Mange kommuner gjør informasjon tilgjengelig, men funnene viser at det kan være vanskelig å engasjere lokale aktører i tilstrekkelig grad. Det er en forskjell mellom passiv informasjonsspredning og aktiv dialog og medvirkning. For at nasjonalparkkommunestatusen skal få dyp lokal forankring og bidra til sosial og kulturell verdiskaping, er det avgjørende å involvere lokalsamfunnet og næringslivet aktivt. Suksessfaktorer som Haukeland & Brandtzæg (2019, s. 43) trekker frem er å skape arenaer for dialog, skape tillit og gi rom for samskaping. Slik medvirkning kan styrke kvaliteten på tilbudene, øke eierskapet til statusen, og bygge lokal stolthet – alle viktige elementer i bred verdiskaping. Manglende ressurser til å bygge relasjoner og etablering av varige samarbeidsstrukturer, kan forklare hvorfor dette engasjementet ofte uteblir.

Den kanskje mest fremtredende utfordringen er likevel ressursknappheten. Både økonomiske og personellmessige begrensninger nevnes gjentatte ganger som hindringer for kommunenes evne til å følge opp nasjonalparkkommunestatusen. Dette er i tråd med de generelle utfordringene for småkommuner som er beskrevet i NOU 2023: 9. Besøksforvaltning er ikke en lovpålagt oppgave, og i en travel hverdag med mange oppgaver og stramme kommunebudsjetter, kan utviklingsarbeid knyttet til nasjonalparkkommunestatusen lett bli nedprioritert. Dette kan skape en negativ spiral, der manglende ressurser fører til svake eller fraværende tiltak, som igjen gjør at statusen ikke gir synlige positive resultater. Dette kan da svekke argumentene for å øke ressurser. Uten en løsning på denne ressursutfordringen – enten gjennom øremerkede statlige midler, styrket interkommunalt samarbeid, eller en tydeligere lokalpolitisk prioritering – vil mange kommuner fortsette å slite med å realisere potensialet som ligger i statusen. For å lykkes med en bærekraftig utvikling av norsk reiseliv, foreslår reisemålsutvalget (NOU 2023: 10, s. 159) at departementene på tvers setter av ressurser til dette, med særlig vekt på besøksforvaltning.

Reisemålsutvalget (NOU 2023: 10, s. 90) peker på at det kreves et godt samspill om forvaltningen mellom aktører i og utenfor vernegrensene. Men de presiserer at nasjonale vernemål må komme foran lokale interesser. Derfor må det overordnede økonomiske ansvaret for disse områdene derfor fortsatt ligge på nasjonale myndigheter. Per nå kreves det mer ressurser til dette. Videre peker reisemålsutvalget på at for å få til en mer sømløs besøksforvaltning, mellom vernede områder og utenfor, kreves det mer midler. Tid og penger

må settes av for å fokusere på kunnskapsbygging, slik at samfunnsplanleggingen og besøksforvaltning skal ses i sammenheng.

Generalistkommuneutvalget (NOU 2023: 9, s. 154) mener at kommunene selv bør få gjøre økonomiske prioriteringer ut fra lokale forutsetninger. Ellers kan det bli vanskelig å ha en langsiktig horisont, og satse på for eksempel investeringer i digitalisering, kompetanseheving og utvikling av næringslivet. Kritiske faktorer for at planer blir gjennomført, avhenger av om det er satt av midler til å følge opp planen, og hvem i administrasjonen som skal ha ansvar for videreføring og implementering Plathe & Hernes (2015, s. 65).

Samlet sett viser analysen at nasjonalparkkommunene utviser betydelig aktivitet når det gjelder tilrettelegging og informasjon. Samtidig står flere overfor klare begrensninger knyttet til ressurser og evnen til å skape unike opplevelser. Disse faktorene begrenser potensialet for å fullt ut utnytte nasjonalparkkommunestatusen som et dynamisk verktøy for lokal utvikling.

6.3. Grad av bred verdiskaping fra statusen som nasjonalparkkommune

Et overordnet mål med ordningen Norges nasjonalparkkommuner er å stimulere til bred verdiskaping i lokalsamfunnene. Dette innebærer mer enn kun økonomisk gevinst; det omfatter også kulturelle, sosiale og økologiske verdier som samlet bidrar til attraktive og levedyktige lokalsamfunn. Resultatene fra denne studien viser at de fleste kommunene opplever at statusen "i noen grad" bidrar til slik verdiskaping, men at veien til full uttelling er kompleks og brolagt med utfordringer.

Flertallet av kommunene (57.6 %) oppgir at statusen "i noen grad" har bidratt til økt bred verdiskaping. En mindre andel (9.1 %) ser et stort eller svært stort bidrag, mens 18.2 % mener bidraget er lite. Det er verdt å merke seg at ingen kommuner svarte at statusen "i ingen grad" har bidratt. Blant årsakene til positiv verdiskaping trekkes økt lokal bevissthet og stolthet, at statusen fungerer som et "salgsargument" for reiselivsnæringen, aktiv bruk i markedsføring, og konkrete prosjekter som tilrettelegging av infrastruktur og etablering av besøkssentre. På den annen side er listen over årsaker til begrenset eller manglende verdiskaping lang: statusen er ikke tilstrekkelig forankret i planer, noen er i en tidlig fase med statusen, det har vært lokal motstand mot selve nasjonalparketableringen, utfordringer med å balansere vern og utvikling, andre kommunale prioriteringer, og ikke minst, en gjennomgående mangel på kapasitet,

ressurser og kompetanse. Behovet for styrket samarbeid, også med Miljødirektoratet, nevnes også.

Dominansen av svaret "i noen grad" antyder at det å oppnå omfattende bred verdiskaping, slik konseptet er definert av blant andre Haukeland & Brandtzæg (2019) er en krevende øvelse. Det kan være enklere å identifisere og måle enkelte positive effekter, for eksempel en viss økning i turistbesøk, enn å dokumentere en helhetlig og gjensidig forsterkende effekt på tvers av økonomiske, sosiale, kulturelle og økologiske dimensjoner. Begrepet "bred verdiskaping" er i seg selv komplekst, og det kan være utfordrende for kommunene å operasjonalisere og måle fremgang på en systematisk måte. Svaret "i noen grad" kan derfor reflektere en ærlig erkjennelse av at man ser positive tendenser, men at veien mot en fullstendig realisering tar tid, og krever en kontinuerlig og tilpasset innsats.

Selv om KPA og KPS er forankret i mange kommuner, viser funnene varierende grad av konkrete tiltak og opplevd verdiskaping. Da kan man stille spørsmål ved den reelle effekten av denne forankringen, så dette må ses i sammenheng. Dette peker mot en mulig motsetning mellom plandokumentene og faktiske tiltak. Som Plathe & Hernes (2015, s. 65) påpeker, er en plan meningsløs uten mekanismer for implementering og oppfølging. Dersom forankringen i planverket ikke følges opp med politisk vilje, administrative ressurser og klare ansvarsforhold, kan den bli mer teoretisk, uten reell styringseffekt. Dette understreker betydningen av politisk og administrativt eierskap, slik Solbakken & Skavhaug (2023, s. 10) fremhever. Uten et slikt aktivt eierskap, kan selv gode planer bli liggende i en skuff.

Videre er det tydelig at nasjonalparkkommunestatusen ikke fungerer i et vakuum. Årsakene som oppgis for både suksess og begrensninger i verdiskapingsarbeidet peker i retning av at lokale faktorer er avgjørende. En kommunes evne til å oppnå resultater av statusen påvirkes av eksisterende lokal dynamikk, det politiske klimaet, den administrative kapasiteten, graden av lokalt entreprenørskap og samarbeidskultur, tidligere konfliktnivå knyttet til vern, og hvorvidt det allerede finnes en etablert reiselivsnæring.

For å få til et godt forhold mellom vern og lokalsamfunn, er det grunnleggende med lokal aksept og involvering (jf. D'Alberto, 2022; Zawilińska & Mika, 2013; Podawca & Pawłat-Zawrzykraj, 2018). Der det er lokal motstand eller der statusen ikke oppleves som relevant for kommunens kjernevirksomhet, vil potensialet for verdiskaping være betydelig redusert.

Nasjonalparkkommunestatusen kan dermed sies å forsterke allerede positive trender i noen kommuner, mens den i andre sliter i motbakke mot eksisterende utfordringer. Dette viser at

det kan være utfordrende med en standardisert tilnærming til oppfølging av nasjonalparkkommune. Tiltak og forventninger bør ses i sammenheng med den enkelte kommunes unike forutsetninger.

For at nasjonalparker i fremtiden skal kunne spille en mer aktiv rolle i samfunnsutviklingen, må de i større grad ses på som ressurser for lokal verdiskaping – ikke bare som verneområder. En slik tilnærming krever at planlegging og forvaltning av aktiviteter i og rundt nasjonalparkene bygger på en integrert forståelse av miljømessige, sosiale, kulturelle og økonomiske hensyn. Dersom lokalsamfunnsutviklingen setter søkelys på bred verdiskaping, kan det bidra til en mer bærekraftig og samordnet stedsplanlegging (Kobro et al., 2013, s. 29). Thapa et. al (2022, s. 637) viser til at å kombinere vern av natur med naturbasert reiseliv kan bidra til lokal utvikling. Når naturbasert turisme gir økonomiske fordeler, kan dette styrke både bevaringsarbeidet og samfunnsutviklingen.

Et viktig poeng om kommunal kapasitet som kommer frem i Generalistkommuneutvalget (NOU 2023: 9), er betydningen av ressurser og kompetanse. Manglende økonomiske og menneskelige ressurser, samt mangel på kompetanse innenfor eksempelvis prosjektutvikling og bærekraftig reiselivsutvikling kan bremse verdiskapingsarbeidet. Dette er i tråd med funn fra Podawca & Pawłat-Zawrzykraj (2018), som viste at mange polske nasjonalparkkommuner ikke utnyttet sitt fulle potensial på grunn av nettopp slike begrensninger.

Nasjonalparkkommunestatusen er en mulighet, men den krever investeringer for å kunne omsettes til konkrete resultater. Uten tilstrekkelige ressurser – både finansielle og menneskelige – for å initiere og drive utviklingsprosesser, vil potensialet for bred verdiskaping i mange tilfeller forbli uforløst. Det trengs mer midler og kompetanse til naturforvaltning enn i dag, der man ser både på forvaltningen av natur og menneskene som besøker nasjonalpark-naturen (Aas, 2021). Norge, sammenlignet med andre land, bruker mindre ressurser på besøksforvaltning. Keller et. al (2025) viser til at besøksforvaltningen i større grad har fokus mot næringsliv og utvikling, men mener det heller må dreies mer mot naturbevaring. Det kreves mer ressurser i kommunene til besøksforvaltning, som ikke handler om å øke antallet besøkende. I tillegg peker de på behovet for mer midler til forvaltning av nasjonalparkene, til blant annet kartlegging av påvirkningen på verneområder fra naturbasert reiseliv.

Det er behov for styrkede nasjonale støtteordninger, kompetansehevingsprogrammer og tettere nettverkssamarbeid mellom kommunene for å bygge den nødvendige

kapasiteten. Stokke (2017) nevner verneområdeforvaltere og kommunale forvaltningsmyndigheter som har ansvar for arealene utenfor vernegrensene. Ved utvikling av besøksstrategier, bør man se på verneområdene og randsonene i sammenheng. Aktørene med hver sine ansvarsområder bør samarbeide om dette arbeidet.

Samlet sett indikerer resultatene at nasjonalparkkommunestatusen for de fleste kommuner bidrar positivt, med moderat til bred verdiskaping. Faktorer som hemmer verdiskapingen er en kombinasjon av mangelfull strategisk forankring, ressurs- og kompetansebegrensninger, og utfordringer knyttet til lokale forhold, som samarbeid. Dette understreker at statusen i seg selv ikke er en garanti for suksess, men snarere et potensial som krever betydelig og målrettet innsats for å kunne realiseres fullt ut.

7. Konklusjon

Diskusjonen har belyst hvordan statusen som nasjonalparkkommune følges opp i praksis og hvilken betydning denne statusen har for kommunene. Analysen av kommunenes erfaringer, slik de fremkommer i diskusjonskapittelet, peker på at potensialet som ligger i nasjonalparkkommunestatusen er større enn det som er blitt realisert til nå.

Et sentralt funn er at statusen som nasjonalparkkommune i betydelig grad er formelt forankret i kommunenes planverk. Et flertall av kommunene har adressert sin rolle og ansvar, eller mål og strategier knyttet til statusen, i kommuneplanens samfunnsdel (KPS), og et enda større antall har tatt hensyn til verneområder og verneverdier i kommuneplanens arealdel (KPA) eller i områdereguleringsplaner. Til tross for denne formelle oppfyllelsen av kriteriene, er graden av oppfølging variabel. Organiseringen og ansvarsfordelingen i kommunene kan være en faktor.

Situasjonen forsterkes av at det ikke følger øremerkede midler med nasjonalparkkommunestatusen for å understøtte dette arbeidet. I en kommunal hverdag preget av mange lovpålagte oppgaver og stramme budsjetter, risikerer oppfølgingen av statusen å bli nedprioritert. Videre kompliseres bildet av en fragmentert forvaltningsstruktur og noe manglende samhandling mellom kommunal planlegging og verneområdeforvaltningen. Det kan begrense gjennomslagskraften til kommunale planer og intensjoner. Med uklar ansvarsfordeling, og kanskje få økonomiske incentiver, er det en risiko for at oppfølgingen av statusen blir et «overskuddsprosjekt». Man bør også de på dette med midler til opprettholdelse av statusen. Når flere kommuner opplever dårlige økonomi, kreves det hardere prioriteringer. Vernet kommer «ovenfra», men det følger ingen øremerkede midler med dette.

Nasjonalparkkommunestatusen er ikke en automatisk garanti for bred verdiskaping. Men det er et potensial som krever en målrettet innsats, tilpasset den enkelte kommunes unike forutsetninger, for å kunne realiseres fullt ut. Kommunene bør se på det å være en nasjonalparkkommune som en verdi for hele kommunen, som en del av identiteten.

8. Videre forskning

For videre forskning kan man undersøke nærmere de 14 av 48 nasjonalparkkommune som ikke hadde levert sin statusrapport innen rapporteringsåret var omme. Årsaken til dette hadde vært nyttig å finne ut av. Det kan gjøres gjennom intervju med representanter fra administrasjonen, eller andre relevante aktører med ansvar for nasjonalparkkommune-statusen. Videre kan det også undersøkes nærmere hvorfor, eller hvorfor ikke, kommunene opplever at statusen bidrar til bred verdiskaping. Da kan man intervjuer både kommunal forvaltning, næringslivet og andre aktører.

Det vil også være formålstjenlig å se hvordan statusen som nasjonalparkkommune forankres, både politisk og administrativt. Kunne man tydeliggjort hvem i kommunene som skal ha ansvar for statusen? Bør det være hyppigere rapporteringer, med underveis-evalueringer til Miljødirektoratet?

Referanser

Aas, Ø. (2021, 16. august). *Vi som bruker naturen, bør betale for det*. Forskning.no. Tilgjengelig fra: <https://www.forskersonen.no/kronikk-meninger-naturvern/vi-som-bruker-naturen-bor-betale-for-det/1898410> [lest 02.06.2025].

Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse - En praksisorientert metode*, Cappelen Damm Akademisk.

Bogason, A., Brynteson, M., Rohrer, L. & Tomren, L. (2025). *The Right Kind of Tourist? Rethinking tourism's impact on Nordic communities*. Nordregio. Tilgjengelig fra: [The Right Kind of Tourist? Rethinking tourism's impact on Nordic communities](#)

Brandtzæg, B. A. & Haukeland, P. I. (2014). *Naturarven som verdiskaper - Statusrapport 2010-2013*. Telemarksforskning. Tilgjengelig fra: [Naturarven som verdiskaper | Telemarksforskning](#)

Brænd, T. J., Ryvarden, L. & Tjernshaugen, A. (2025, 26. mars). *Nasjonalparker i Norge*. Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: https://snl.no/nasjonalparker_i_Norge [lest: 06.06.2025]

D'Alberto, R., Pagliacci, F. & Zavalloni, M. (2022). *A socioeconomic impact assessment of three Italian national parks*. Journal of Regional Science, 63:1, 114-147.

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). *Invitasjon til kommunene om å søke status som nasjonalparkkommune og/eller nasjonalparklandsby*. Direktoratet for naturforvaltning.

Direktoratet for naturforvaltning. (2008). *Tildeling av status som nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby*. Direktoratet for naturforvaltning.

Gjertsen, A., Brobakk, J. & Gjefsen, M. D. (2021). *Distriktskommune 3.0. Bedre samfunnsutvikling gjennom forenkling av kommuneplanleggingen i de minste kommunene*. Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning. Tilgjengelig fra: [Distriktskommune 3.0. Bedre samfunnsutvikling gjennom forenkling av kommuneplanleggingen i de minste kommunene – Distriktssenteret](#)

Haukeland D, I. H. & Brandtzæg, B. A. (2019). *Bred verdiskaping som strategi for bærekraftig stedsutvikling*. UTMARK: tidsskrift for utmarksforskning, 1, 32-50.

- Heiberg, M. M., Hagen, D., & Christensen, H. M. (2006). *Rammebetingelser og handlingsrom for næringsutvikling i verneområder - formelle styringsverktøy, grunneieres oppfatninger av handlingsrom og bruk av avbøtende og restaurerende tiltak*. NINA rapport 143. Tilgjengelig fra: <https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/rapport/2006/143.pdf>
- Hongslo E. & Lundberg, A. K. A. (2012). *Regional planlegging i villreinområder – arealplanlegging som nytt virkemiddel?* Kart og Plan. 72. 255-265.
- Keller R., Engen, S., Kvalshaug, O. J., & Aas, Ø. (2025, 4. april). *Turisme uten grenser, bygde- og naturlivet taper?* Nordnorsk debatt. Tilgjengelig fra: [Turisme, Reiseliv | Turisme uten grenser, bygde- og naturlivet taper?](#) [lest 02.06.2025].
- Klima- og miljødepartementet. (2019). *Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a26049eec1374dceabd1741a1dcca6be/handlingsplan-for-styrket-forvaltning-av-verneomradene-kld.pdf>
- KLP. (2025). *Hva forteller ROBEK-listen om gjeldsveksten i kommunene?* Tilgjengelig fra: [Hva forteller ROBEK-listen om gjeldsveksten i kommunene? - KLP.no](#) [lest 02.06.2025].
- Kobro, L. K., Vareide, K., Haukeland, P. K. & Jervan, B. (2013). *Duett eller Duell?* Telemarksforskning. Tilgjengelig fra: [Rapport-319-Duett-eller-duell-040913.pdf](#)
- Larson, R. B. (2019). *Controlling social desirability bias*. SAGE Publications, 534-547. Tilgjengelig fra: <https://doi.org/10.1177/1470785318805305>
- Leung, Y.-F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., & Buckley, R. (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27: IUCN. Tilgjengelig fra: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2018.PAG.27.en>
- Lundberg, A. K., Gundersen, V., Fauchald, O. K., Vistad, O. I., Fedreheim, G. E., Bardal, K. G. & Gjertsen, A. (2021). *Evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder* (NF rapport nr. 01/2021). Nordlandsforskning.
- Lunden, A. & Varnajot, A. (2024). *Protected Areas and Tourism in the New Normal: An Analysis of Temporal and Scalar Tensions of Sustainable Tourism Governance in the Finnish*

Arctic. Tourist Behaviour and the New Normal, Volume II. Palgrave Macmillan, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-45866-8_13

Mandić, A., Souza, T. B., Spenceley, A., Bricker, K., Eagles, P. F. J., Wood, M. E., Green, R., Haggar, K., Hvenegaard, G., Lemieux, C. J., Leung, Y.-F., McCool, S. F., Muriithi, J. K., Ritchie, C., Rogers, P., Rushton, B., Sano, J., & Turner, D. (u.å.). *Strengthening Sustainable Tourism's Role in Biodiversity Conservation and Community Resilience (Proposal for the IUCN WCPA Issues Paper Series)*. International Union for Conservation of Nature, World Commission on Protected Areas.

Mariussen, M. (2025). *Ytterligere nedgang i netto driftsresultat*. SSB. Tilgjengelig fra: [Ytterligere nedgang i netto driftsresultat – SSB](#) [lest 02.06.2025].

Meld. St. 27 (2022-2023). *Eit godt liv i heile Noreg – distriktpolitikk for framtida*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet.

Miljødirektoratet. (u.å-a). *Nasjonalparkkommuner og nasjonalparklandsbyer*.

Miljødirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/nasjonalparkkommuner-og-nasjonalparklandsbyer/> [lest 02.06.2025].

Miljødirektoratet. (u.å-b). *Norges verneområder*. Miljødirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/norges-verneomrader/> [lest 02.06.2025].

Miljødirektoratet. (2015). *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder*.

Miljødirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m415/m415.pdf>

Miljødirektoratet. (2016). *Opprettelse av verneområder etter naturmangfoldloven*.

Miljødirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m481/m481.pdf>

Miljødirektoratet. (2022). *Kriterier for nasjonalparkkommuner*. Miljødirektoratet. Tilgjengelig fra: [kriterier-for-nasjonalparkkommuner_revidert010622.pdf](#)

Norges nasjonalparkkommuner. (2017). *Kriterier for nasjonalparkkommuner for å være aktører under merkevaren Norges nasjonalparker*. Norges nasjonalparkkommuner.

Norges nasjonalparkkommuner. (u.å). *Alt du trenger å vite om Norges nasjonalparkkommuner*. Tilgjengelig fra: [Alt du trenger å vite om Norges nasjonalparkkommuner - Norges nasjonalparkkommuner](#) [lest 02.06.2025].

Norges nasjonalparkkommuner. (2021). *Strategi Norges Nasjonalparkkommuner 2021 – 2026*. Tilgjengelig fra: <https://nasjonalparkkommuner.no/wp-content/uploads/2023/09/Norges-nasjonalparkkommuner-Strategidokument-2021-2026.pdf>

NOU 2023: 9. *Generalistkommunesystemet. Likt ansvar – ulike forutsetninger*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-9/id2968517/>

NOU 2023: 10. (2023). *Leve og oppleve. Reisemål for en bærekraftig fremtid*. Nærings- og fiskeridepartementet. Tilgjengelig fra: [NOU 2023: 10 - regjeringen.no](#)

Ot.prp. nr. 42 (1991-1992). *Om lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Overvåg, K., Skjeggedal, T., & Sandström, C. (2015). *Management of mountain areas in Norway and the persistence of local–national conflicts*. *Journal of Environmental Planning and Management*, 59(7), 1186–1204. Tilgjengelig fra: <https://doi.org/10.1080/09640568.2015.1062747>

Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27. juni 2008 nr. 71*. Lovdata. Tilgjengelig fra: [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\) - Lovdata](#)

Plathe, E. & Hernes, M. B. (2015) *Effektivisering av kommunal planlegging. Sluttrapport*. Asplan Viak.

Podawca, K. & Pawłat-Zawrzykraj, A. (2018). *Diversifying Tourism in Municipalities within Impact Areas of National Parks*. Warsaw University of Life Sciences.

Regjeringen. (2024). *Kommunale planoppgaver*. Tilgjengelig fra: [Regjeringen - kommunale planoppgaver](#) [lest 02.06.2025].

Singsaas, M. & Gundersen, V. (2021). *Fritidsbygg, friluftsliv og ferdsel i villreiområder: Sonering som forvaltningsredskap?* *UTMARK: tidsskrift for utmarksforskning*, 1, 37-56.

Skjeggedal, T. & Overvåg, K. (2014). *Fjellkommuner i Norge: Bygdesamfunn eller verneområder?* UTMARK: tidsskrift for utmarksforskning, 1-2, 32-50. Tilgjengelig fra: https://utmark.org/Portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2014-1%262%26S/spes/Skjeggedal_Overvaag_UTMARK_1%262%26S_2014.html

Skjeggedal, T., Flemsaeter, F., & Gundersen, V. (2020). *Land use planning in disputed mountain areas: conflicting interests and common arenas*. Journal of Environmental Planning and Management, 64(7), 1133–1155. Tilgjengelig fra: <https://doi.org/10.1080/09640568.2020.1812379>

Solbakken, M. & Skavhaug, I. M. (2023). *Kontinuitet i samfunnsplanlegging*. Distriktssenteret. Tilgjengelig fra: [Solbakken-og-Skavhaug-2023.-Kontinuitet-i-samfunnsplanlegging.pdf](#)

Stokke, K. B. (2017). *Samarbeid på tvers av vernegrenser*. Nationen. Tilgjengelig fra: <https://blogg.forskning.no/turist-i-naturen/samarbeid-pa-tvers-av-vernegrenser/1094308> [lest 02.06.2025].

Stokke, K. B., Clemetsen, M. & Bjørnstad, K. (2025). *Besøksforvaltning i distriktskommuners samfunns- og arealplanlegging*. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Tilgjengelig fra: [rapport-besoksforvaltning-clemtesen-stokke-bjornstad-2025.pdf](#) [lest 21.01.2025].

Stokstad, S., Hanssen G. S., Junker E., Holth F. & Winge, N. (2020). *Bedre samordning mellom plan- og bygningsloven og sektorlovgivningen*. NIBR-rapport 2020:17. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6411>

Støstad, M. N. & Solvang R. (2025, 4. januar). *Naturen vi ofret med øynene lukket*. NRK. Tilgjengelig fra: [NRK avslører hvordan Norges 100 største naturinngrep ble til: Naturen vi ofret med øynene lukket – Dokumentar](#) [lest 02.06.2025].

St.prp. nr. 65. (2002–2003). *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS).

Thapa, K., King, D., Banhalmi-Zakar Z. & Diedrich A. (2022). *Nature-based tourism in protected areas: a systematic review of socio-economic benefits and costs to local people*. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 29: 7, 625-640.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. (1987). *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.

Zawilińska B. & Mika M. (2013). *National parks and local development in Poland: a municipal perspective*. *Human Geographies – Journal of Studies and Research in Human Geography*, 7:1, 43-52.

Vedlegg

1. Invitasjonsbrev til kommuner om å søke nasjonalparkkommune-status 2007
2. Tildelingsbrev om hvem som fikk nasjonalparkkommune-status 2008
3. Kriterier for å være nasjonalparkkommune (rev. 2022)
4. Spørreundersøkelsen fra Miljødirektoratet til kommunene

Adresseliste

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2006/4012 ARE-NP-IAR
Arkivkode:
418.2

Dato:
09.07.2007

Invitasjon til kommunene om å søke status som nasjonalparkkommune og/eller nasjonalparklandsby

Det vises til brev av 19.12.2006 der Direktoratet for naturforvaltning (DN) ba om innspill til foreslåtte kriterier for prosjektene "Nasjonalparkkommune" og "Nasjonalparklandsby".

Direktoratet har gått gjennom og vurdert de innspill som er kommet til prosjektene generelt og kriteriene spesielt. Totalt kom det inn svar fra 48 høringsinstanser. Det store flertallet går for innføring av både kommune- og landsbyprosjektene.

Nasjonalparkkommune

Fastsatte kriterier:

Kommunen har enten minimum 30 % av sine arealer vernet som nasjonalpark, eller minst 300 km² vernet som nasjonalpark, eller en hel nasjonalpark innen kommunens areal.

I tillegg vil kommuner som har nasjonalparkareal og

- deltar i et interkommunalt samarbeid angående nasjonalparkinformasjon/tilrettelegging/reiseliv med kommuner som også har nasjonalparkareal,
 - eller har et autorisert nasjonalparksenter, evt et informasjonssenter med samarbeidsavtale med nasjonalparksenter
- kunne bli nasjonalparkkommune.

Nasjonalparklandsby

DN's argumenter for bruk av begrepet "landsby":

- begrepet dukker opp og tas i bruk i flere sammenhenger; vi har i Norge blant annet økologiske landsbyer og fjellandsbyer. Det er også ideer om utviklingen av "grønn landsby". I følge Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) er også mange steder/bygder i landet er i ferd med å ta form som kontinentale landsbyer.

I og med at dette prosjektet er et nyskappingsprosjekt ønsker DN å gå videre med landsbybegrepet.

Fastsatte kriterier:

- stedet fungerer som servicesenter i fht nasjonalparken, her finnes bl a muligheter for å få informasjon, overnattingsmuligheter, muligheter for å kjøpe mat. Stedet skal heller ikke ha andre tilsvarende sentre mellom landsbyen og nasjonalparken. Det kan likevel være flere slike steder knyttet til en nasjonalpark
- det skal eksistere en stedsutviklingsplan for stedet som tar høyde for nærhet til nasjonalparken og profilering av denne. Stedsutviklingsplan skal inneholde temaene næringsutvikling, kultur, miljø, arealbruk og samferdsel. Planen skal vurdere planlegging og utvikling av møteplasser, estetikk, opprusting av senter, tjenestetilbud, transport og næringsutvikling i sammenheng, jf også St. meld. nr 21 2005-06, om distrikts og regionalpolitikken.
- stedet skal ha en naturlig atkomst/innfallsport til nasjonalparken.
- stedet skal inneha kompetanse til å formidle informasjon om nasjonalparken og være aktiv i markedsføring av nasjonalparken (nasjonalparksenter, turistinformasjon,).
- stedet skal være en aktiv produktutvikler – produkter rettet mot verneområdet (guiding, tilrettelegging...).
- stedet skal være en kulturbærer – bevisst på lokale tradisjoner, lokal mat.

Landsbyen bør være et sted der tilreisende føler at de kommer til et livskraftig samfunn og som har en naturlig kontakt og beliggenhet til nasjonalparken.

Søknadene:

Vedlagte kart viser hvilke kommuner som er kvalifisert etter hovedkriteriene (areal/hel nasjonalpark) til å søke som nasjonalparkkommune. Andre kommuner må selv vurdere om de fyller de alternative kriteriene og så søke på bakgrunn av det. Vedlagte tabell viser hvilke kommuner som har nasjonalparkareal.

Når det gjelder nasjonalparklandsby vil en tildeling gjelde inntil ti år. Det må da søkes på nytt om status ønskes opprettholdt. Området vil bli evaluert og vurdert om det fortsatt tilfredsstillende kriteriene. I første omgang vil direktoratet velge ut noen få piloter (maks 5). I løpet av to - tre år vil en evaluere kriteriene på bakgrunn av de erfaringer som er gjort.

Søknader fra kommunene om å få tildelt status som nasjonalparkkommune vil bli vurdert fortløpende. Her vil det etter hovedkriteriene være nærmest automatikk i få slik status.

Søknader angående nasjonalparklandsby vil i første omgang være for å plukke ut piloter. Kommunene vil få mulighet til å søke på nytt etter at kriteriene er evaluert. Søknadsfrist for å delta på ”landsby-pilotforsøket” er satt til 30. september.

Begrepene er uavhengige av hverandre. En trenger ikke ha status som nasjonalparkkommune for å kunne søke om å bli nasjonalparklandsby. Tildeling skjer fra Direktoratet for Naturforvaltning, og

søknader sendes hit. Fylkesmennene i tilhørende fylke vil imidlertid bli bedt om å vurdere søknadene før status tildeles.

Det vil fortløpende være mulig for kommunene å søke både om kommune- og landsbystatus senere, om en ønsker å se an hvordan prosjektene løper fram. Det er også fullt mulig å trekke seg ut av en slik ordning dersom kommunene vurderer det dit hen at de ikke ønsker denne statusen lenger.

Veien videre:

Nasjonalparkkommunen og -landsbyen vil få oversendt en varemerkebeskyttet logo som ”bevis” på sin status. Denne kan benyttes i markedsføringen av områdene, og eks på brevark, nettsider, skilt mm.

DN vil gå i dialog med vegmyndigheter for mulighet til vegskilting i sammenheng med kommunenavnet.

Nasjonalparklandsbyene kan eventuelt kobles til et verdiskapningsprogram på naturområdet, dersom dette blir gjennomført jf ”Utkast til handlingsplan for bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområder”.

Frist: Søknad for å delta som pilot på Nasjonalparklandsby – 30. september 2007.

Med hilsen

Berit Lein
Fung. Direktør

Olav Nord-Varhaug

Vedlegg:

- kart over kommuner som er kvalifisert etter hovedkriteriene
- tabell med oversikt over hvilke kommuner som har vernet areal som nasjonalpark (km² og %)

Adresseliste:**Kommuner:**

- Alta
- Aurland
- Balestrand
- Beiarn
- Bodø
- Båtsfjord
- Dovre
- Eidfjord
- Engerdal
- Etne
- Fauske
- Folldal
- Førde
- Gausdal
- Gloppen
- Grane
- Grong
- Guovdageaidnu -
Kautokeino
- Hadsel
- Hammerfest
- Hattfjell
- Høyanger
- Holtålen
- Jondal
- Jølster
- Karasjohka - Karasjok
- Kvalsund
- Kvinnherad
- Lesja
- Lierne
- Lom
- Luster
- Lødingen
- Meløy
- Meråker
- Midtre-Gauldal
- Målselv
- Namsskogan
- Norddal
- Nesselund
- Nord-Fron
- Nordreisa
- Nore og Uvdal
- Odde
- Oppdal

- Os i Østerdalen
- Porsanger
- Rana
- Rauma
- Rennebu
- Ringeby
- Rødøy
- Røros
- Røyrvik
- Saltdal
- Sel
- Selbu
- Skjåk
- Snåsa
- Sogndal
- Sortland
- Steinkjer
- Stjørdal
- Stor-Elvdal
- Stryn
- Sunndal
- Sørfold
- Sør-Fron
- Sør-Varanger
- Tinn
- Tolga
- Torsken
- Tranøy
- Tydal
- Tynset
- Ullensvang
- Ulvik
- Unjarga – Nesseby
- Vadsø
- Vang
- Vardø
- Verdal
- Vinje
- Vågå
- Årdal

Kopi m vedlegg til**Fylkesmenn:**

- Finnmark
- Troms
- Nordland
- Nord-Trøndelag
- Sør-Trøndelag
- Hedmark
- Oppland
- Møre og Romsdal
- Sogn og Fjordane
- Hordaland
- Rogaland
- Telemark
- Buskerud

Fylkeskommuner:

- Finnmark
- Troms
- Nordland
- Nord-Trøndelag
- Sør-Trøndelag
- Hedmark
- Oppland
- Møre og Romsdal
- Sogn og Fjordane
- Hordaland
- Rogaland
- Telemark
- Buskerud

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2006/4012 ARE-NP-ICO
Arkivkode:
418.2

Dato:
04.03.2008

Tildeling av status som nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby

Viser til brev av 09.07.2007 der Direktoratet for naturforvaltning (DN) inviterte kommuner med nasjonalparkareal til å søke om status som nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby. Bakgrunnen for invitasjonen er de siste årenes fokus på hvordan nasjonalparker og verneområder for øvrig, kan bidra til å styrke verdiskapningen i berørte kommuner og bygder. Det er særlig nasjonalparkenes verdi som kvalitetsstempel på villmarksnatur og stillhet og ro som trekkes fram i denne sammenhengen.

Det har kommet ønsker fra flere kommuner om å kunne titulere seg og skilte innfartsårer for "nasjonalparkkommune". DN har også mottatt ønsker om å bruke begrepet "nasjonalpark" i en videre betydning enn det som strengt tatt gjelder selve det vernede arealet, m.a.o. hvorvidt begrepet "nasjonalpark" kan knyttes til også mer bebygde områder og etablerte sentra, og brukes i markedsføringen av området. På bakgrunn av kommunenes ønsker er det iverksatt et prosjekt som nå har resultert i statusbegrepene nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby.

Prosjektet har vært organisert med en referansegruppe m/sekretariat. Gruppen består av: Riksantikvaren, Oppland fylkeskommune, Fylkesmannen i Oppland, Lom kommune, regionrådet/"nasjonalparkriket" og Namsskogan kommune. DN har ledet arbeidet og stilt med sekretariat.

Av de 85 inviterte kommunene er det til sammen 49 kommuner som har søkt om tildeling av status. Av disse er det 24 kommuner som til nå har fått status som nasjonalparkkommune og 5 steder har fått status som nasjonalparklandsby.

Kommunene som har fått status som nasjonalparkkommuner er Dovre, Engerdal, Folldal, Gausdal, Hol, Lesja, Lierne, Lom, Luster, Midtre Gauldal, Målselv, Nordreisa, Odda, Oppdal, Rana, Røyrvik, Saltdal, Skjåk, Snåsa, Stryn, Sunndal, Tinn, Vardø og Vinje.

Stedene som har fått tildelt status som nasjonalparklandsby er Fossbergom i Lom kommune, Geilo i Hol kommune, Jondal i Jondal kommune, Storslett i Nordreisa kommune og Vingelen i Tolga kommune.

Tildeling av status

Referansegruppen har i samspill med de berørte kommunene, fylkesmenn og fylkeskommuner, utarbeidet et kriteriesett for tildeling av status som nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby. Utgangspunktet for kriteriesettingen er at både status som nasjonalparkkommune og – landsby skal innebære en eksklusivitet for de kommunene og stedene det gjelder, og at den etter hvert vil gi ønsket effekt i samsvar med målsettingen for prosjektet. Følgende kriterier er utarbeidet for de to begrepene:

Kommuner som mottar status som nasjonalparkkommune er valgt ut etter følgende kriterier;

- minimum 30 % eller 300 km² areal vernet som nasjonalpark eller en hel nasjonalpark innenfor kommunegrensen, eller
- kommunen har nasjonalparkareal og deltar i et interkommunalt samarbeid ang. nasjonalparkinformasjon/tilrettelegging/reiseliv med andre kommuner med nasjonalparkareal, eller at kommunen har et autorisert nasjonalparksenter evt. et informasjonscenter med samarbeidsavtale med et nasjonalparksenter.

Steder som mottar status som nasjonalparklandsby er valgt ut etter følgende kriterier;

- stedet skal fungere som servicesenter i forhold til nasjonalparken
- her finnes bl.a. muligheter for å få informasjon, overnattingsmuligheter, muligheter for å kjøpe mat. Stedet skal heller ikke ha andre tilsvarende sentre mellom landsbyen og nasjonalparken, men det kan likevel være flere slike steder knyttet til en nasjonalpark
- det skal eksistere en stedsutviklingsplan for stedet som tar høyde for nærhet til nasjonalparken og profilering av denne. Stedsutviklingsplan skal inneholde temaene næringsutvikling, kultur, miljø, arealbruk og samferdsel. Planen skal vurdere planlegging og utvikling av møteplasser, estetikk, opprustning av senter, tjenestetilbud, transport og næringsutvikling i sammenheng, jf også St. meld. nr. 21 2005-06, om distrikts og regionalpolitikken
- stedet skal ha en naturlig atkomst/innfallsport til nasjonalparken
- stedet skal inneha kompetanse til å formidle informasjon om nasjonalparken og være aktiv i markedsføring av nasjonalparken (nasjonalparksenter, turistinformasjon)
- stedet skal være en aktiv produktutvikler – produkter rettet mot verneområdet (guiding, tilrettelegging m.m)
- stedet skal være en kulturbærer – bevisst på lokale tradisjoner, lokal mat
- landsbyen bør være et sted der tilreisende føler at de kommer til et livskraftig samfunn og som har en naturlig kontakt og beliggenhet til nasjonalparken

Når det gjelder tildeling av status som nasjonalparkkommune ble 22 av de 27 kommunene regnet som ”direkte” kvalifisert gjennom arealkravet, mens 5 av kommunene ble vurdert etter de øvrige kriteriene.

Når det gjelder tildeling av status som nasjonalparklandsby ble de 22 søkerne vurdert ut i fra de listede kriteriene, og i hvor stor grad de aktuelle landsbyene klarte å oppfylle de gitte kravene. Fordi det i denne innledende fasen dreier seg om en utvelgelse av piloter, ble det i tillegg lagt vekt på å holde en viss geografisk spredning og at landsbyene burde representere ulike ”stedstyper”.

Veien videre

Tildelingen av status som nasjonalparkkommune gjelder i inntil 10 år og det må da søkes på nytt om status ønskes opprettholdt. Status for landsbypilotene vil bli vurdert i en evaluering som forventes gjennomført i løpet av 2 - 3 år. De krav som stilles i forbindelse med tildeling av status som nasjonalparkkommune og landsby presenteres gjennom utvelgelseskriteriene. For nasjonalparkkommunene er det konkrete kriterier som skal oppfylles for å få denne statusen. Når det gjelder nasjonalparklandsbyene er kravene noe mer omfattende og mindre konkrete, og søknadene er derfor vurdert på en annen måte enn i forbindelse med nasjonalparkkommuner. Få av de omsøkte landsbyene kan sies å oppfylle kriteriene fullt ut, men de fleste kan vise til planlagte og iverksatte tiltak som vil resultere i at kravene vil bli oppfylt innenfor en akseptabel

tidsramme. Når det gjelder de utvalgte pilotene så har disse kommet langt i å oppfylle kravene til en nasjonalparklandsby, men det forventes at det arbeides målrettet med tema som ligger inn under kriteriene og at eventuelle mangler utbedres innen rimelig tid.

Som påpekt tidligere er det lagt vekt på at de aktuelle pilotene bør ha en viss geografisk spredning. Det er også lagt vekt på at landsbyene med fordel kan representere ulike stedstyper da begrepet "landsby" i norsk sammenheng ikke gir noen klare assosiasjoner eller føringer for en stedlig struktur og kontekst. De aktuelle pilotene har med dette en unik sjanse til selv å utforme og definere sin profil som nasjonalparklandsby. Landsbyen bør kunne vise til en helhetstenkning hvor nasjonalparken og stedets funksjon i forhold til denne står sentralt. Det stilles i denne sammenhengen forventninger til at landsbyene legger betydelig vekt på stedsutvikling med tanke på bl.a. estetikk, tilrettelegging, tilgjengelighet, informasjon m.m.

Det vil som nevnt bli gjennomført en evaluering av prosjektet i løpet av 2 – 3 år, og i den forbindelse er det ønskelig at det i nasjonalparkkommunene utarbeides en kort rapport om hvordan denne statusen har fungert for kommunen. Når det gjelder nasjonalparklandsbyene er det ønskelig med en noe tettere oppfølging av pilotene med jevnlig kontakt og rapportering.

Nasjonalparkkommunene og – landsbyene vil få oversendt en varemerkebeskyttet logo som bevis på sin status. Denne kan benyttes i markedsføringen av områdene, for eksempel på brevark, nettsider, skilt m.m., innenfor de rammene og retningslinjene som en status som nasjonalparkkommune eller – landsby gir. Direktoratet for naturforvaltning vil også kunne være behjelpelig med utforming av layout av profileringsartikler, for eksempel skilt og bannere, hvor logoene inngår. DN vil også kunne bidra med rådgivning om hvordan status kan brukes i plansammenheng, enten det dreier seg om kommune(del)plan eller stedsutviklingsplan. Det vil også være en mulighet for at DN kan stille med informasjons- og tilretteleggingsmidler innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettammer.

Med hilsen

Elektronisk dokumentert godkjent, uten underskrift

Janne Sollie
Direktør

Olav Nord-Varhaug
Seksjonssjef

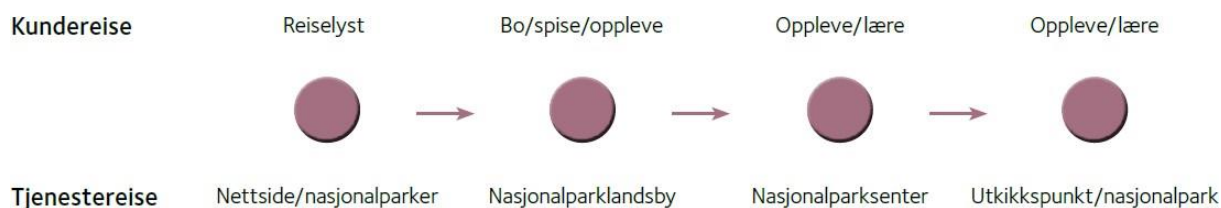
Dato revisjon: 01.06.2022

Kriterier for nasjonalparkkommuner

Nasjonalparkene er det flotteste vi har av natur, og skal oppleves og bevares. For å synliggjøre nasjonalparkene som attraktive turmål, er det utviklet en merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparkene. Formålet med denne er å gjøre nasjonalparkene enda mer attraktive som friluftslivsområder og reisemål, og bidra til tettere samarbeid mellom alle relevante aktører. En enhetlig profilering og kommunikasjon om nasjonalparkene er en del av strategien, slik at nasjonalparkene fremstår som en enhetlig merkevare. Etablering av informasjonspunkter, utkikkspunkter og tilrettelegging for at personer med lite friluftslivserfaring kan gå kortere turer i områdene, er viktige elementer i strategien. Merkevaren Norges nasjonalparker skal bidra til økt besøk på en bærekraftig måte. Fokusområdene for merkevaren er verdiskaping, besøksforvaltning og vern.

Nasjonalparkene, besøksentrene, nasjonalparklandsbyene, nasjonalparkkommunene og lokalt næringsliv skal være vertskap for opplevelser og vise omsorg for de besøkende og naturen. Denne oppgaven må løses av aktørene i fellesskap.

Merkestrategien legger opp til et utstrakt samarbeid mellom aktørene. Kundereisen starter når den besøkende finner informasjon på nettet, og fortsetter via besøk i for eksempel nasjonalparklandsbyen med reiselivsaktører og besøksenter til startpunkt, utkikkspunkt eller informasjonspunkt ved nasjonalparken. Hensikten er å gjøre alle aktørene mer tilgjengelige for besøkende, men ikke minst legge til rette for at besøk hos en aktør fører til besøk hos en annen.

Kundereisen betinger høy kvalitet i alle ledd og hos alle aktører, og merkestrategien skal bidra til å sikre denne kvaliteten. Det er i kvaliteten på kundereisen vi som vertskap kan innfri merkevarens lovnad om gode opplevelser. Samtidig kan vi påvirke gjestenes bruk av nasjonalparken og området rundt for å ivareta verneverdiene. Ikke alle verneområder har en kundereise som beskrevet over, men i et samarbeid med reiselivsaktører vil alle verneområder ha sin egen kundereise.

Nasjonalparkene gir muligheter for utvikling av lokal og nasjonal bred (økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig) verdiskaping. Nasjonalparkkommunene skal legge til rette for realisering av mulighetene merkevaren Norges nasjonalparker medfører. Selv om aktørene har forskjellige roller og ansvarsområder må implementeringen av merkevaren skje som et aktivt og kontinuerlig samarbeid mellom aktørene.

Besøksforvaltning er å legge til rette for og styre bruken av områder slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir best mulig, samtidig som man ivaretar naturkvalitetene.

Det er viktig at det stilles krav til aktørene under merkevaren for å sikre gjennomgående høy kvalitet. For nasjonalparkkommuner som ønsker å bli en aktør under merkevaren betyr det at de skal bygge opp under verneverdiene og kvalitetene i nasjonalparkene, legge til rette for verdiskaping samt implementere merkevaren Norges nasjonalparker. Hvordan dette gjennomføres i kommunene behandles i kommuneplaner og handlingsplaner.

Alle aktører under merkevaren Norges nasjonalparker skal følge oppdaterte retningslinjer i [Designmanual for Norges nasjonalparker](#).

Nasjonalparkkommunen har som aktør under merkevaren ansvar for å bidra, stimulere og legge til rette for lokal verdiskaping og næringsutvikling.

Nasjonalparkkommunen har ansvar for tilrettelegging for kundereisen innenfor kommunens grenser, utenfor nasjonalparkens grenser.

Nasjonalparkkommunen har et medansvar når det gjelder hvordan kommune og verneområdestyre skal samarbeide om bidrag, stimuli og tilrettelegging i og utenfor nasjonalparken. Kundereisen gir gode rammer for dette og det er avgjørende at partene er bevisst sine roller og oppgaver, og at de utfyller hverandre og arbeider godt sammen.

I et kundereiseperspektiv bør det være en sømløs overgang mellom områdene i og utenfor verneområdene. Vernegrensene skal være tydelige og det bør oppleves som positivt å komme inn i et verneområde. Kommuneplanen bør derfor komplettere besøksstrategien for nasjonalparken.

Nasjonalparkkommunen skal arbeide aktivt med å fylle rollen som aktør under merkevaren. Dette skjer gjennom tiltak i egen regi eller i samarbeid med andre aktører som verneområdestyres, besøkssenter, næringsliv, grunneiere, fjellstyrer, frivillige organisasjoner og andre det er naturlig å samarbeide med. Tiltak som bidrar til at opplevelsene i kundereisen blir så gode som mulige for de gjestene som besøker våre områder skal prioriteres.

Nasjonalparkkommunene skal gjennomgå status for kriteriene en gang pr. kommunestyreperiode og statusrapport skal sendes Miljødirektoratet i løpet av det siste året i kommunestyreperioden.

Kriterier for nasjonalparkkommuner

1.0 Kommuneplan

Nasjonalparkkommunen skal forankre sin status som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker i sitt planverk.

- 1.1** Nasjonalparkkommunens ansvar og rolle under merkevaren Norges nasjonalparker skal beskrives i kommuneplanen.
- 1.2** I kommuneplanens samfunnsdel beskrives mål og strategier for kommunen som nasjonalparkkommune.
- 1.3** I handlingsdelen beskrives konkrete tiltak og hvordan de skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer, frivillige organisasjoner og private aktører.
- 1.4** I kommuneplanens arealdel skal det tas hensyn til verneområdene og verneverdiene i områdene. Det må komme fram hvordan kommunen gjør dette ved bruk av arealformål og eventuelt hensynssoner.
- 1.5** Nasjonalparkens plass som attraksjon og satsingsområde skal beskrives i kommuneplanen. Kommuneplanen skal støtte opp om besøksstrategien for nasjonalparken(e) og de øvrige verneområdene i kommunen og slik bidra til en funksjonell overgang mellom verneområdene og områdene utenfor.
- 1.6** Nasjonalparkkommunen skal gjennom et aktivt og kontinuerlig arbeid vurdere behov for endringer og forbedringer som bidrar til merkevarens målsetting om mer besøk, økt verdiskaping og bedre vern. Forslag til forbedringer tas opp under den årlige revisjonen av handlingsdelen.
- 1.7** Nasjonalparkkommunene skal gjennomgå status på kriteriene innen utløpet av hver kommunestyreperiode. Statusrapporten sendes Miljødirektoratet i løpet av det siste året i kommunestyreperioden.

2.0 Kundereisen

Nasjonalparkkommunen skal som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker være med å innfri merkevarens målsetting om mer besøk, økt verdiskaping og bedre vern.

2.1 Nasjonalparkkommunen er forpliktet til å delta i de arenaene nasjonalparkstyrene har etablert som faglig rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg.

2.2 Nasjonalparkkommunen skal ha minst en naturlig innfallsport til nasjonalparken i form av et tettsted. Tettstedet skal ha grunnleggende servicefunksjoner som dekker primære behov i et kundereiseperspektiv, herunder; informasjon, overnatting, matservering og dagligvarehandel.

2.3 Nasjonalparkkommunen skal ha en stedsutviklingsplan for tettstedet/tettstedene som er valgt som innfallsport til nasjonalparken.

2.4 Nasjonalparkkommunen skal ha turmuligheter og merkede stier.

2.5 Nasjonalparkkommunen skal legge til rette for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud.

2.6 Nasjonalparkkommunen skal, i tett samarbeid med sitt respektive nasjonalparkstyre, informere om nasjonalparkkommunens tilbud i randsonen til de nærliggende nasjonalparkene. Mer om nasjonalparkkommunenes rolle som aktør under merkevaren er beskrevet under "[aktørene](#)" i [designmanualen](#). All informasjon skal være i henhold til [Designmanual for Norges nasjonalparker](#) og holdes oppdatert.

2.7 Nasjonalparkkommunen skal være en aktiv pådriver og tilrettelegger for å øke kvaliteten på alle punktene i kundereisen, innenfor sitt nedslagsfelt. Dette medfører tett dialog med kommersielle og ikke-kommersielle aktører.

3.0 Kompetanse

Økt kompetanse skal sikre god lokal kunnskap om nasjonalparkkommunen, verneområdene og god service til gjestene.

3.1 Nasjonalparkkommunen skal gjennomføre eller bidra til tiltak som styrker kompetansen innen verdiskaping, besøksforvaltning, vern og vertskapsfunksjon i egen kommune.

Rapportering nasjonalparkkommuner 2023

Spørsmål knyttet til kriterienes del 1 - Kommuneplan

I henhold til kriteriene skal nasjonalparkkommunen forankre sin status som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker i sitt planverk.

1) * Hvilke aktuelle deler av kommuneplanen er rullert og revidert siden kommunen fikk status som nasjonalparkkommune?

- Samfunnsdel
- Handlingsdel
- Arealdel

2) * Har kommunen beskrevet sin rolle og ansvar under merkevaren Norges nasjonalparker i kommuneplanen?

- Ja Nei

3) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi kommunen legge inn en lenke til aktuelt dokument dersom det er tilgjengelig digitalt

0/255

4) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført

0/4000

5) * Har kommunen beskrevet mål og strategier for kommunen som nasjonalparkkommune i kommuneplanens samfunnsdel?

Ja Nei

6) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi kommunen legge inn en lenke til aktuelt dokument dersom det er tilgjengelig digitalt

0/255

7) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført

0/4000

I kommuneplanens handlingsdel skal kommunen beskrive konkrete tiltak knyttet til rollen som nasjonalparkkommune. Kommunen skal også beskrive hvordan tiltakene skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer, frivillige organisasjoner og private aktører.

8) * Har kommunen beskrevet slike tiltak i handlingsdelen?

Ja Nei

9) Dersom svaret er ja på spørsmålet over: Hvilke av tiltakene omtalt i handlingsdelen har kommunen gjennomført?

0/4000

10) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når tiltak vil bli lagt til i handlingsdelen

0/4000

I kommuneplanens arealdel skal det tas hensyn til verneområdene og verneverdiene i området og det må komme frem hvordan kommunen gjør dette ved bruk av arealformål og eventuelt hensynssoner.

11) * Har kommunen tatt hensyn til verneområdet(ene) og verneverdiene i kommuneplanens arealdel?

Ja Nei

12) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi kommunen legge inn en lenke til aktuelt dokument dersom det er tilgjengelig digitalt

0/255

13) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når tiltaket er planlagt gjennomført

0/4000

Nasjonalparkens plass som attraksjon og satsingsområde skal beskrives i kommuneplanen.

Kommuneplanen skal støtte opp om besøksstrategien(e) for nasjonalparken(e) i kommunen.

14) * Har kommunen beskrevet nasjonalparkens plass som attraksjon og satsingsområde i kommuneplanen?

Ja Nei

15) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi kommunen legge inn en lenke til aktuelt dokument dersom det er tilgjengelig digitalt

0/255

16) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført.

0/4000

Nasjonalparkkommunen skal gjennom aktivt og kontinuerlig arbeid vurdere om det er behov for endringer og forbedringer som bidrar til merkevarens målsetting om mer besøk og økt bred verdiskaping.

Med bred verdiskaping mener vi miljømessig, sosial, kulturell og økonomisk verdiskaping.

17) * Er slike forslag til endringer tatt opp og vurdert under revisjon av handlingsdelen?

Ja Nei

18) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført.

0/4000

Spørsmål knyttet til kriterienes del 2 - Kundereisen

I henhold til kriteriene skal nasjonalparkkommunen som aktør under merkevaren Norges nasjonalparker være med å innfri merkevarens målsetting om mer besøk og økt bred verdiskaping

19) * Beskriv kort hvordan dialogen er mellom kommuneadministrasjonen og nasjonalparkstyret

0/4000

Nasjonalparkkommunen skal ha minst én naturlig innfallsport til nasjonalparken(e) i form av et tettsted. Dette tettstedet skal ha grunnleggende servicefunksjoner som dekker primære behov i et kundereiseperspektiv; informasjon, overnatting, matservering og dagligvarehandel.

20) * Har nasjonalparkkommunen en stedsutviklingsplan for tettstedet(ene) valgt som innfallsport til nasjonalparken?

Ja Nei

21) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi kommunen legge inn en lenke til aktuelt dokument dersom det er tilgjengelig digitalt

0/255

22) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført

0/4000

23) * Beskriv kort på hvilke måter nasjonalparkkommunen bidrar til å legge til rette for stedsnære aktivitets-, friluftslivs- og opplevelsestilbud?

0/4000

24) * Har nasjonalparkkommunen tilgjengelig informasjon om kommunens tilbud i randsonen til nasjonalparken(e)?

Ja Nei

25) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi om at kommunen kort kommenterer hvilke informasjonstiltak de har tilgjengelig

0/4000

26) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer når dette vil bli gjennomført

0/4000

27) * Har nasjonalparkkommunen tatt i bruk merkevaren Norges nasjonalparker i henhold til merkevarens designmanual?

Ja Nei

28) Dersom svaret er ja på spørsmålet over ber vi om at kommunen kort kommenterer på hvilken måte de har tatt i bruk merkevaren Norges nasjonalparker

0/4000

29) Dersom svaret er nei på spørsmålet over ber vi om at kommunen kommenterer hvorfor de ikke har tatt i bruk merkevaren Norges nasjonalparker

0/4000

Nasjonalparkkommunen skal være en aktiv pådriver og tilrettelegger for å øke kvaliteten på alle punktene i kundereisen, innenfor sitt nedslagsfelt. Dette medfører tett dialog med kommersielle og ikke-kommersielle aktører.

30) * Beskriv kort på hvilken måte kommunen oppfyller dette kriteriet

0/4000

Spørsmål knyttet til kriterienes del 3 - Kompetanse

I henhold til kriteriene skal nasjonalparkkommunen gjennomføre eller bidra til tiltak som styrker kompetansen innen verdiskaping, besøksforvaltning, vern og vertskapsfunksjon i egen kommune.

Økt kompetanse skal bidra til god lokal kunnskap om nasjonalparkkommunen og de tilliggende verneområdene og god service til de besøkende.

31) * Beskriv kort hvilke tiltak kommunen har gjennomført eller bidratt til for å oppfylle kriteriet

0/4000

I denne delen av undersøkelsen ber vi om at kommunen svarer på noen spørsmål som vil være nyttig for Miljødirektoratet å få svar på knyttet til statusen nasjonalparkkommune og hvordan denne brukes og følges opp i de ulike kommunene.

32) Har kommunen en fast person eller gruppe som er ansvarlig for å oppfylle målene med statusen?

Ja Nei

33) Beskriv gjerne kort hvordan kommunens status som nasjonalparkkommune følges opp innad i kommunen (evt. på tvers av kommuner).

0/4000

Våren 2023 holdt Miljødirektoratet en webinarserie for nasjonalparkkommunene. Den besto av tre webinarer med temaene:

- Naturavtalen
- Landskapsendringer
- Besøksforvaltning og merkevaren Norges nasjonalparker.

34) Deltok en eller flere representanter fra deres nasjonalparkkommune på vårens webinarserie for nasjonalparkkommunene holdt av Miljødirektoratet?

Ja Nei Vet ikke

35) Det er nyttig for oss å vite om slike webinarer er et tilbud nasjonalparkkommunene ønsker seg. Vi ønsker også innspill til tema som kommunen mener er relevante for eventuelle fremtidige webinarer knyttet til nasjonalparkkommunestatusen. Vi setter pris på en kort kommentar fra kommunen på dette.

0/4000

36) Deltar kommunen i noen form for nettverk/samarbeidsforum med andre nasjonalparkkommuner? Eller har kommunen gjennomført tiltak i regi av å inneha statusen sammen med andre nasjonalparkkommuner (eksempelvis etablering av fysiske tiltak, arbeid med informasjonsmateriell, vertskapskurs, eller annet)?

Ja Nei

37) Dersom svaret er ja på spørsmålet ønsker vi at kommunen kort forklarer hva slags nettverk eller samarbeid de deltar/har deltatt i

0/4000

Gjennom ordningen med nasjonalparkkommuner er det et ønske å styrke områdenes brede verdiskaping. Med bred verdiskaping mener vi miljømessig, sosial, kulturell og økonomisk verdiskaping. Nasjonalparkkommunene skal også aktivt legge til rette for besøkende som vil oppleve nasjonalparkene og randsonene til disse, samtidig som natur- og verneverdier blir tatt vare på.

38) I hvilken grad opplever kommunen at statusen som nasjonalparkkommune bidrar til økt bred verdiskaping i kommunen?

i ingen grad i liten grad i noen grad i stor grad i svært stor grad
 Vet ikke

39) Dersom kommunen mener statusen har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hvordan statusen har bidratt til dette og hvordan kommunen jobbet for å oppnå dette.

0/4000

40) Dersom kommunen mener at statusen ikke har bidratt til økt bred verdiskaping: Beskriv gjerne kort hva kommunen mener er årsaken til til dette og hvordan kommunen har tenkt å jobbe videre for å nå denne målsettingen.

0/4000

41) Har kommunen noen øvrige kommentarer angående sin status som nasjonalparkkommune eller om ordningen som sådan?

0/4000

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway